

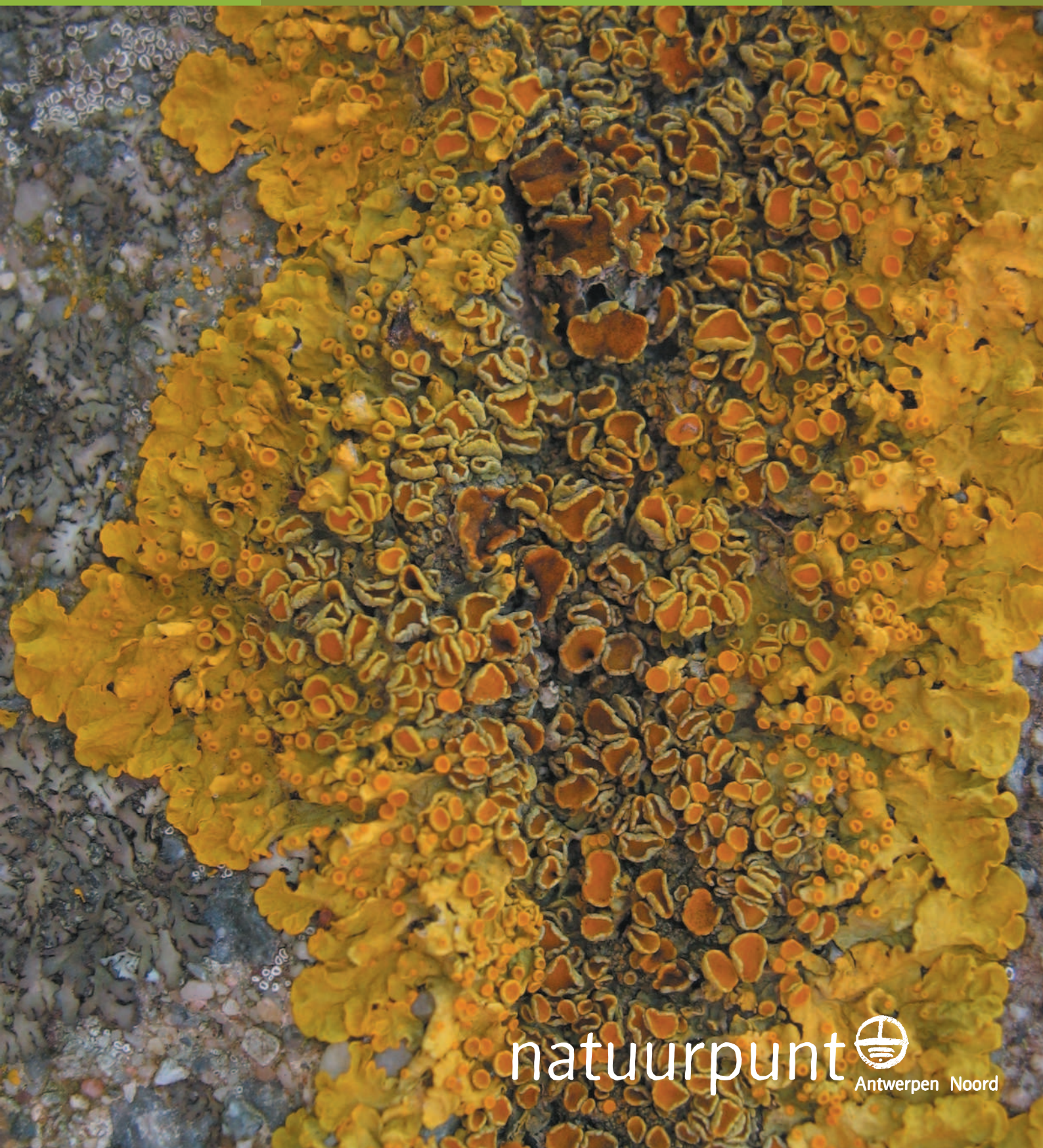
Natuur.ruimte

Zeldzame dwaalgast
in De Kuifeend

Natuurgebied
Muisbroekbosjes

Nieuwe kansen voor de
vallei van de Kaartse Beek

Opvangcentrum voor
Vogels en Wilde Dieren

Jouw steun is meer dan ooit noodzakelijk

Meer dan 4.300 gezinnen zijn op dit moment lid van Natuurpunt Antwerpen Noord. Dat is een duidelijk en hoopvol signaal dat wij best kunnen smaken. Immers, als het economisch niet goed gaat, en dan druk ik me nog eufemistisch uit, komen natuur en biodiversiteit extra onder druk te staan.

In een periode waarin de zorgen voor een volwaardig inkomen, een duurzame en kwaliteitsvolle job of een zorgeloze oude dag, meer en meer de bovenhand halen, is 'biodiversiteit' niet de enige standaard om beslissingen te nemen. Vanuit Natuurpunt Antwerpen Noord willen we hierover duidelijk zijn: meer dan ooit moeten we oog hebben voor 'multifunctionele natuur'.

Natuurlijk is het behoud van soorten, van habitats en van ecologische processen een essentieel gegeven. Maar daarnaast moet de natuur andere functies kunnen invullen: sociaal, recreatief, zelfs economisch. Voorwaarde is wel dat natuur meer plaats en ruimte krijgt – ook al is dat soms maar tijdelijk – in het industrieel, stedelijk en agrarische landschap en dat een blauw en groen ecologisch netwerk als onderbouw wordt opgezet.

Wanneer ik het voorbije jaar van Natuurpunt Antwerpen Noord even overloop, ben ik ervan overtuigd dat we op het goede spoor zitten. Kwetsbare natuur beschermen, landschappen behouden, zachte recreatie aanmoedigen, samenwerken met nieuwe doelgroepen en actoren... We mogen stellen dat 2008 weerom een geslaagd jaar was voor onze vereniging.

Ben ik afgedwaald van onze 4.300 gezinnen? Neen, de toekomst van Natuurpunt Antwerpen Noord en de waarden waarvoor wij staan, kunnen wij maar verzekeren indien wij verder doorgroeien als ledenvereniging.

Dat kan enkel met jouw blijvende morele en financiële steun. Daarom een warme oproep om je ledenbijdrage voor 2009 niet te vergeten en samen met ons te werken aan een groter draagvlak voor natuur en landschap in de Noord-Antwerpse regio.

Natuur en landschap geven kleur aan onze leefomgeving. Voor amper 20 euro maak jij samen met duizenden andere Vlamingen het verschil in onze sterk verstedelijkte regio!

Namens alle medewerkers van Natuurpunt Antwerpen Noord wens ik je alvast een voorspoedig 2009 toe. Tot op één van onze winteractiviteiten!

Stefan Versweyveld
voorzitter

In dit nummer

Edito	2
Natuur.winkel	3
Natuurstudie: Izabelklauwier	4
Natuurgebied: Muisbroekbos	6
Natuur.actief:	
Algemene ledenvergadering ..	8
Vogelkijkhut Groot Buitenschoor	9
Natuur.beleid: Groene toekomst voor de Kaartse Beek	10
Natuur.prikbord	12
Natuur.project: De Antwerpse haven natuurlijker	14
Snor: Floere het Fluwijn	16
Natuur.beweging: Voeren en beloeren	18
Natuur.beheer: Winterbeheer ..	20
Vergeet niet te genieten	22
Brandpunt: VOC Brasschaat ...	26
Natuur.agenda	28
Colofon	30
Reclame	31
Winterwendwandeling	32

Dankzij de inzet van Natuurpunt kan je in heel de regio genieten van de natuur. Foto: Rafaël Delaedt.

De nieuwe kalender 2009 is er !!

Hubert Michielsens

Één ding staat vast: Natuurpunt Antwerpen Noord kan jouw steun nog steeds goed gebruiken! Koop dus bijvoorbeeld onze nieuwe kalender 2009. De opbrengst van de kalender gaat dit jaar naar het natuurgebied De Ruige Heide in Berendrecht. We zetten in dit nummer ook enkele kinderboeken in het licht. Deze boekjes zijn aangenaam om te lezen en erg leerzaam bovendien. Wellicht een idee voor een geschenkje...

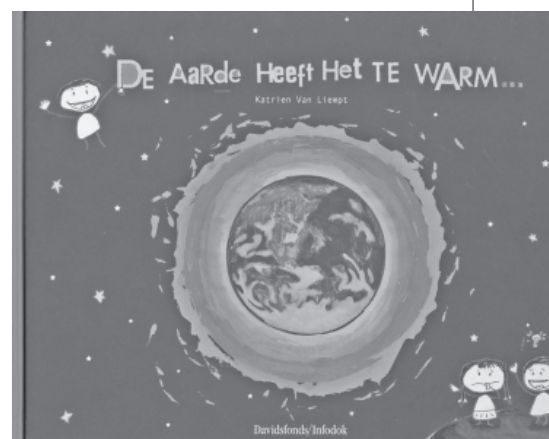
Op de vernieuwde website van de Natuurpunt Winkel (winkel.natuurpunt.be) is daarnaast nog een ruime keuze aan boeken te vinden. We willen ze graag voor jou bestellen. Bestelde boeken liggen doorgaans na één week voor je klaar in de winkel. Kan je niet beslissen welk boek je als geschenk zou geven? Met een cadeaubon is jouw probleem zo opgelost.

De **Natuurpunt kalender 2009** toont ons wederom elke maand een schitterende natuurfoto. Daaronder is er voor elke dag ruim plaats voor het noteren van afspraken en andere dingen die je niet mag vergeten. Praktisch en in

één oogopslag te raadplegen. De Natuurpunt kalender 2009 kost € 7,50.

De aarde heeft het te warm is een leuk en prettig getekend boekje voor lezertjes vanaf 6 jaar. De auteur geeft voornamelijk met behulp van tekeningen een antwoord op allerlei vragen: het broeikaseffect, wat is dat eigenlijk? Wat hebben wij hiermee te maken? Is het broeikas effect iets ergs en kunnen we er iets aan doen? Een moeilijker woord of begrip krijgt in de beperkte en eenvoudig gehouden tekst een sterretje. Deze sterretjeswoorden staan achteraan in het boekje met hun verklaring. Handig. Ledenprijs € 14,40.

Vieze beestjes vertelt over allerlei kleine wriemelende, prikkende, bijtende kleine beestjes. Beestjes met soms een bijzonder slechte reputatie. Maar is dat wel allemaal waar? Met grappige tekeningen en goed leesbare teksten geeft het boekje een heleboel weetjes over het gedrag en de levenswijze van wespen, kakkerlakken, spinnen, enzovoort. Een zeer interessant boekje waarvan ook "grote mensen" heel wat kunnen opsteken. Ledenprijs € 12,15.

Natuur.winkel

Steenstraat 25, 2180 Ekeren,
tel. 03-541.58.25, e-mail:
antwerpennoord@natuurpunt.be.
Van maandag tot en met vrijdag
open van 10 tot 17 u.

Aziaat zorgt voor volkstoeloop

Ludo Benoy en Bram Vogels

Groot was de verwondering toen op 11 oktober 2008 een vreemde klauwier werd aangetroffen in het

rangeerstation Antwerpen Noord. Al snel bleek het om een izabelklauwier te gaan, een dwaalgast uit Azië en de allereerste waarneming ooit van deze soort in het binnenland. Jarenlang lopen vrijwilligers van Natuurpunt rond om gebieden te inventariseren, te tellen of om er gewoon van te genieten. Het is dan ook niet zo verwonderlijk dat er regelmatig zeldzaamheden worden gezien in onze regio, maar niet vaak zo spectaculair als een izabelklauwier.

De izabelklauwier van De Kuifeend met een prooi.
Foto: Patrick Beirens.

Klauwieren

Elk jaar worden er in ons werkingsgebied klauwierachtigen waargenomen. De grootste van deze familie is de klapekster. Ook dit najaar werden er twee klapeksters aan De Kuifeend en de Grote Kreek en vier op het

Groot Schietveld waargenomen. Dat deze prachtig gekleurde vogels niet vies zijn van een stukje vlees werd al snel duidelijk toen een klapekster een winterkoning greep en meteen oppeuzelde.

De izabelklauwier lokte een groot aantal vogelkijkers uit heel Vlaanderen en Nederland naar De Kuifeend. Foto: Billy.

De grauwe klauwier is de kleinere van de familie en wordt hier vooral tijdens de voorjaarsstrek geobserveerd. Zoals alle klauwierachtigen bezit ook deze soort een prachtig verenkleed. De favoriete prooien zijn grotere insecten, kleinere vogels, zoogdieren of amfibieën. Bij een voldoende voedselaanbod doden de klauwieren meer prooien dan ze nodig hebben om te overleven. Dan leggen ze voorraadkamers aan door hun prooi op een doorn of een prikkeldraad vast te prikken. Wanneer je bij een natuurwandeling in Vlaanderen dergelijke prooien op een doorn of prikkeldraad ziet, kun je er van op aan dat er een klauwierachtige aanwezig is.

Izabelklauwier

Begin oktober wordt er eveneens een klauwier opgemerkt in het rangeerstation. Het is meteen duidelijk dat dit niet zomaar een klauwier is. Het jonge beestje is ongeveer even groot als een grauwe klauwier maar de tekening van het verenkleed klopt niet. Een jonge grauwe klauwier heeft streepjes op de rug en mag al zeker geen rosse staart hebben. Het is snel duidelijk dat het om een izabelklauwier gaat, een soort die normaal broedt in Azië van Iran tot China en overwintert in Oost-Afrika. Het is dan ook zeer uitzonderlijk dat deze vogel afdwaalt tot in onze regio. Het is nog maar de vierde waarneming van een izabelklauwier ooit in België en zelfs de eerste in het binnenland. Het spreekt voor zich dat vele vogelkijkers dit zeldzame vogeltje kwamen bewonderen. Ondanks grondig zoeken is hij de volgende dag niet meer teruggevonden.

Voedsel in overvloed

Doordat de vogel zich heel goed liet bekijken, was het ook duidelijk dat deze klauwier rijkelijk voedsel vond. Als gevolg van de natuurinrichtingswerken die de voorbije twee jaren in het rangeerstation plaatsvonden, begroeiden de bufferdijken inmiddels met diverse voedselrijke ruigtekruiden. De combinatie van deze zeer voedselrijke omgeving en voldoende uitkijkposten om te jagen, zorgde ervoor dat onze dwaalgast voldoende energie kon opdoen om zijn trektocht verder te zetten. De hele namiddag ving hij grote insecten zoals sprinkhanen, zandloopkevers en andere grotere insecten die hij rustig en voor een groot publiek

De izabelklauwier rust uit op een takje. Foto: Patrick Beirens.

kon oppeuzelen. Zelfs een grote bidsprinkhaan ontsnapte niet.

Het feit dat deze izabelklauwier erin slaagde om massaal voedsel te vergaren, toont aan dat er in onze regio potenties zijn voor klauwieren om te overleven. We hopen dan ook dat er tijdens de trek en in de winter regelmatig klapeksters of grauwe klauwieren zullen voorkomen in het havengebied. Bij de grauwe klauwier, nog steeds een met uitsterven bedreigde soort in Vlaanderen, is het afwachten in hoeverre de bescheiden toename in oostelijk Vlaanderen effect heeft op de aantallen in onze regio.

Wie weet zal deze soort, zoals enkele tientallen jaren terug, ooit opnieuw broeden in onze regio. Maar zover is het nog lang niet. De soort is immers teruggevallen van 5.000 broedvogels in 1950 tot minder dan 10 momenteel. Het verdwijnen van heggen en struwelen en de forse afname van veel grote insecten, vooral grotere

keverachtigen, heeft een negatieve uitwerking op de soort. Ook de toename van het aantal natte zomers zou hierop een negatieve rol kunnen spelen.

Een op insecten gericht beheer van kleinschalige landschapselementen als dijken en wegbermen, tesamen met kleine landschapselementen en doornstruwelen, kunnen deze soorten zeker ten goede komen.

Klapekster. Foto: Walter Van Ginhoven, FFFS.

Natuurpunt neemt Muisbroekbos in beheer

Tekst: Stefan Versweyveld, foto's: Koen Vanaghtmael

Op 22 september ll. besliste de gemeenteraad van Antwerpen om het

Muisbroekbos ten noorden van de Ekerse Putten in beheer te geven aan Natuurpunt. Met een oppervlakte van ca. 16 ha vormt het Muisbroekbos een onderdeel van een veel ruimer stadsbos- en stadsnatuurgebied, waar ook onze natuurgebieden Bospolder, Ekers Moeras en

Oude Landen deel van uitmaken. Natuurpunt is bijzonder verheugd met deze beslissing. Hierdoor kunnen we nieuwe kansen creëren voor natuur én mensen!

Muisbroekbos: nog nooit van gehoord?

Allicht klinkt de naam 'Muisbroekbos' je nog niet vertrouwd in de oren. Het gebied bestaat uit enkele vrij recent aangeplante boscomplexen op grondgebied van de Stad Antwerpen. Ze zijn gelegen ten noorden van de Bospolder en de Ekerse Putten, grenzend aan het rangeerstation Antwerpen Noord. Voor veel Ekerenaars is het gebied makkelijk bereikbaar vanuit het Ekerse dorpscentrum via de Vierkerkenstraat en de voetgangersbrug over de A12

autosnelweg. Samen met de aangrenzende natuurgebieden Oude Landen, Ekers Moeras en Bospolder vormt het Muisbroekbos een brok prachtige en toegankelijke natuur van meer dan 200 ha!

Hoe het allemaal begon

De basis van het huidige Muisbroekbos werd reeds enige tijd geleden gelegd. Toen bestelde het Antwerpse stadsbestuur een haalbaarheidsstudie naar de creatie van één of meerdere 'stadsbossen' op haar grondgebied. Doelstelling van deze stadsbossen was natuur, biodiversiteit, recreatie en ontspanning een extra duw in de rug te geven.

Natuurpunt Antwerpen Noord was van in het begin nauw betrokken bij deze studie. Volgens de haalbaarheidsstudie bleken vier gebieden zeer interessant om, op basis van de reeds aanwezige natuurgebieden en natuurwaarden, verder te ontwikkelen als 'stads(bos)-landschap' (zie ook aparte kader).

Van de vier 'eerstekeuze' locaties in de studie voor de verdere ontwikkeling van de Antwerpse stadsbossen lag er één in onze regio, nl. het complex Muisbroek-Bospolder-Oude Landen. Natuurpunt Antwerpen Noord beheerde bij de totstandkoming van de studie reeds een belangrijk deel van de locatie als natuurgebied. Uitgangspunt van de studie was het versterken van de natuurwaarden en het optimaliseren van de natuurgerichte recreatie binnen en buiten de bestaande natuur- en bosgebieden.

Het aanplanten van nieuwe boscomplexen op voormalige landbouwgronden ten noorden van de Ekerse Putten was een logische stap in het proces: het Muisbroekbos was geboren!

Unieke bosontwikkeling op kleibodem

Bossen op voedselrijke grond, zoals leem- en kleibodems zijn altijd al zeldzaam geweest in Vlaanderen. Kijken we maar naar de West-Vlaamse polders of het

Haspengouwse landschap in Limburg. De reden ligt voor de hand: deze bodems zijn bij uitstek geschikt voor landbouw. Veel bossen op klei- of leembodem werden bij ons reeds in de Romeinse periode gerooid en ontgonnen.

De nieuwe boscomplexen van het Muisbroekbos vormen dus een grote meerwaarde voor natuur en biodiversiteit in onze regio! Hier kan namelijk bos op een natuurlijke manier ontwikkelen op een kleibodem. De soorten die er werden aangeplant, zijn dan ook typisch voor vrij natte, voedselrijke gronden: zwarte els, gewone es, zomereik, Gelderse roos en veldiep.

Nu al trekken deze jonge bossen 's winters honderden sijsjes aan en kan je in de lente genieten van het gezang van tientallen tiftjaffen en fitissen. Bovendien vormt het Muisbroekbos een ideale schuilplek voor ree en vos. De verwachtingen voor de ontwikkeling van een soortenrijk en natuurlijk bos zijn dus hooggespannen!

Ook jij bent welkom in het Muisbroekbos!

'Natuur voor iedereen' is niet voor niets het motto van Natuurpunt. Zeker in onze sterk verstedelijkte leefomgeving is de aanwezigheid van toegankelijke natuur- en bosgebieden van levensbelang. Natuurpunt besteedt dan ook bijzondere aandacht aan een goede openstelling van al onze stedelijke natuurgebieden, zonder de natuurwaarden te schaden.

Ook in het Muisbroekbos zal dat het geval zijn. In het voorjaar van 2009 plannen we een nieuwe wandelroute doorheen het Muisbroekbos. Die zal je meenemen langs de jonge bosjes,

zodat je hun ontwikkeling met eigen ogen kan volgen. Maar je zal ook kunnen genieten van een afwisselend landschap met bos, grasland en open water. Bovendien zal de nieuwe wandelroute aansluiten op de bestaande wandelpaden in de Bospolder, zodat je meteen een stevige wandeling van meer dan 10 km kan maken in één van de mooiste en meest afwisselende natuurgebieden in de Antwerpse regio! In het volgende nummer van Natuur.ruimte lees je hier alvast meer over.

Het werk is uiteraard niet af

Natuurpunt werkt momenteel volop aan een beheerplan voor het Muisbroekbos, geïntegreerd in het groter geheel van het 'stadsbos-landschap' Muisbroek-Bospolder-Oude Landen. Voor een optimale ontwikkeling van het bos en een goede openstelling is immers een doordacht beheer noodzakelijk. Voor dat beheer rekenen we op de steun van vele vrijwilligers en de terreinploeg van Natuur- en Landschapszorg vzw, het sociale

economiebedrijf van Natuurpunt. Als jij ook mee wilt helpen aan een mooi en natuurlijk Muisbroekbos, kan je je naam opgeven in het Natuur.huis in Ekeren (gegevens zie achteraan in dit nummer).

En daar laten we het niet bij. Nu het Muisbroekbos een feit is, vragen we dat de overheid nieuwe stappen zet om de Antwerpse stadsbossen te realiseren. Natuurpunt Antwerpen Noord verleent graag haar medewerking om de papieren studie snel om te zetten in een groene realiteit!

Stads(bos)landschap

Eigenlijk is het gebruik van de term "stadsbos" in de haalbaarheidsstudie niet helemaal correct. Het legt immers teveel de nadruk op bosontwikkeling als enig uitgangspunt. De aandacht kan daardoor van andere waardevolle landschaps- en natuurwaarden afgeleid worden, zoals het open moeraslandschap in de Bospolder en de Oude Landen.

De term "stads(bos)landschap" is daarom een betere keuze omdat het een ruimer concept omschrijft. Bosontwikkeling is daarin slechts één aspect, niettegenstaande het een belangrijke rol speelt en als

structurerend element naar voor wordt geschoven. En dan mogen we natuurlijk ook de belevingswaarde voor de mens niet vergeten!

Een stads(bos)landschap resulteert dus in een totaalconcept waarin naast bosontwikkeling ook andere natuurwaarden een vooraanstaande rol spelen en waarin de mogelijkheden voor zachte recreatie optimaal benut worden. Een stadsbos is met andere woorden de 'moderne' vertaling van de ideeën die de pioniers van het natuurbehoud reeds in de zeventigerjaren promootten...

Van harte welkom op onze ledenbijeenkomst! 6 maart 2009

Stefan Versweyveld

Onze afdeling is het hart van de Natuurpunt-werking

in de Noord-Antwerpse regio. Het is de spil van de

verenigingswerking, van de werking rond de

beheerde natuurgebieden, rond natuurbeleving, -studie en -educatie. De afdeling wordt

gevormd door mensen zoals jij, die zich betrokken voelen met hun omgeving en ook aan hun (klein)kinderen een boeiende leefomgeving mét natuur willen doorgeven.

Foto: Rafaël Delaedt.

Algemene Vergadering

Daarom nodigen we je graag uit op onze jaarlijkse algemene ledenbijeenkomst, waarop we onze voorbij en toekomstige werking tegen het licht houden. Tijdens enkele uiteenzettingen bespreken we de werking en de financiën van onze vereniging. Alle leden en hun partner zijn van harte welkom om hun zegje te doen, opmerkingen te geven en constructieve voorstellen aan te brengen. Of gewoon om te luisteren hoe jouw vereniging werk maakt van het natuurbehoud en het landschapsbeheer in onze regio. En uiteraard is dit vooral de gelegenheid voor ontmoeting of een interessante babbel!

Foto: Rafaël Delaedt.

Ontdek onbekende natuur in Europa

Na dit 'serieuze' werk nemen we je mee voor een boeiende voordracht over de natuur in Belarus, allicht één van de minst bekende landen in Europa. In Belarus is er nog ruimte voor grootschalige natuur: riviervalleien, veengebieden, zeggemoerassen, laagland-oerwouden, meren en moerasbossen. Samen beslaan deze gebieden vele miljoenen hectare! Belarus is dan ook het leefgebied van soorten als waterrietzanger, azuurmees, Laplanduil en kwartelkoning. Maar ook in Belarus staan natuur en biodiversiteit onder druk. Ondanks het huidige politieke regime slaagde Birdlife Belarus er in om een stevige werking uit te bouwen.

Natuurpunt wil de komende jaren samen met haar zusterorganisatie natuurherstelprojecten op het getouw zetten, zoals het herstel van veengebieden over een oppervlakte van vele duizenden hectare. Tijdens onze ledenbijeenkomst kom je meer over het land, de natuur en onze plannen te weten!

Duurzaam genieten

Tenslotte bieden we je tijdens onze ledenbijeenkomst graag een duurzaam hapje en drankje aan. Na de voordracht over Belarus kan je genieten van onze gezellige tapas-bar en napraten. Kortom, een unieke avond om kennis te maken met onze vereniging én de vrijwillige en professionele medewerkers in een ongedwongen sfeer. Een aanrader!

Zorg dat je d'er bij bent

De algemene ledenbijeenkomst gaat door op vrijdagavond 6 maart. Afspraak in Sint-Lutgardisschool, du Chastellei 48 in Merksem. De deuren openen om 19.15 u, om 19.45 u starten we met onze ledenbijeenkomst. Deelname is gratis voor alle leden. Graag vooraf inschrijven. Dat kan bij Iris Buermans in het Natuur.huis, tel. 03-541.58.25, of per e-mail op antwerpennoord@natuurpunt.be. Tot dan!

Een vogelkijkhut voor het Groot Buitenschoor

Koen Vanaghtmael

Lang geleden, toen de dieren nog spraken, werden al plannen gesmeed voor een kijkhut aan het Groot Buitenschoor. Nu, jaren later, is dankzij de financiële steun van BASF, het enthousiasme van de arbeiders van Natuur- en Landschapszorg en het oeverloze geduld van de vrijwilligers die kijkhut een realiteit geworden...

Foto: Koen Vanaghtmael.

Ideale locatie

De slikken- en schorrengebieden zijn zeer interessante, vogelrijke gebieden aan de Scheldeoevers, een ideale en logische plek voor een kijkhut. De onzekere toekomst van de gebieden en het kostenplaatje gooiden geregeld roet in het eten. Vorig jaar werden de 'plannen' van de kijkhut terug vanonder het stof gehaald om in het voorjaar met de bouw te kunnen starten.

De hut werd gebouwd net voor de dijk en kijkt bij laag water uit over de grote slikplaat van het Groot

Buitenschoor. Net voor die slikplaat is ook nog het 'zilt grasland' gelegen en een brede rietkraag. Zo is er ook met hoog water wat te zien!

Economie en ecologie hand in hand?

Voor de constructie van de hut werd beroep gedaan op de sociale werkplaats Natuur- en Landschapszorg. De arbeiders zelf namen de uitdaging aan om de hut te bouwen en die opdracht hebben ze prima volbracht. Als houtsoort werd gekozen voor Plato-hout. Dat hout is thermisch verduurzaamd, FSC-gelabeld, grenen hout. Het bijzondere aan Plato-hout is het thermisch uitdrijven van alle vocht in het hout zodat schimmels e.d. geen kans maken. Als bescherming van het hout komen er geen chemische beschermingsmiddelen aan te pas. De 'droogte' van het hout maakt ook dat het zeer licht en gemakkelijk te bewerken is.

Foto: Hug Van Beeck.

Bezoekje aan de kijkhut?

Wil je kennismaken met de gloednieuwe kijkhut op het Groot Buitenschoor dan ben je van harte welkom! De kijkhut is gelegen aan de Scheldelaan 701. Als je vanuit Antwerpen komt, is dat 500 m voorbij ingang 6 van BASF, aan de linkerkant. Een volledige wegbeschrijving kan je vinden op onze website of opvragen in het Natuur.huis. Elke eerste zondag van de maand kan je de kijkhut ook bezoeken onder begeleiding van een gids. Meer info hierover op onze websites

www.antwerpennoord.be en **www.scheldeschorren.be**.

Foto: Hug Van Beeck.

Nieuwe toekomst voor vallei van de Kaartse Beek

Johan Vandewalle

Natuurpunt vraagt al lang dat de vallei van de Kaartse Beek ingericht wordt als overstromingsgebied en natuurgebied.

De wijken De Sterre in Kapellen, Sint-Mariaburg Noord in Brasschaat en Ekeren worden regelmatig belast met overstromingen. Het provinciebestuur van Antwerpen heeft na jaren voorbereiding het ontwerp provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan (PRUP) 'Retentiezone Kaartse Beek' goedgekeurd.

Vallei nagenoeg intact

De Kaartse Beek vormt de grens tussen Brasschaat en Kapellen. Het bovenstroomse deel van de beek werd gelukkig nooit rechtgetrokken en kent nog altijd een sterk uitgesproken meandering. De beekvallei bestaat uit graslanden met bomenrijen en verschillende bosjes. De Brasschaatse kant van de vallei sluit aan bij het bos Oud-Antwerpen tussen Sint-Mariaburg en de wijk Kaart en wordt verder begrensd door het kerkhof. De

Kapelse kant sluit aan op de lintbebouwing van de Holleweg. In de vallei, pal aan de beek ligt het psychiatrisch centrum Medister. Op de flank van de vallei is ook de Sterhoeve gelegen.

De Kaartse Beek kent een sterk verloop. De bron ligt in Brasschaat in het domein Mishagen op 10 meter hoog. Over een afstand van minder dan 3 km kent de beek een verval van 5 meter. Water dat bovenstrooms afvloeit naar de beek en al het water afkomstig van de

woonwijken De Sterre, Kaart en Sint-Mariaburg Noord zorgen bij zware regenval voor een snelle stijging van het waterpeil. Net de woonwijken overstroomt het makkelijkst.

Overstromingsgebied

De provincie wil in het deel stroomopwaarts van de Fabriekstraat/Jagersdreef de vallei actief inschakelen in het waterbeheer. In dit deel van de vallei liggen de beek en de weilanden ongeveer 1 meter lager dan de omliggende woonwijken. Door rond een deel van de vallei een dijkje aan te leggen en de doorstroming van de beek te vertragen, zal bij zware regenval het deel van de vallei tussen de dijk onder water lopen. Op die manier komt er ruimte vrij in de beek om het water afkomstig van de woonwijken op te vangen zodat daar geen nieuwe overstromingen meer zullen plaatsvinden.

In het verleden werd de Kaartse Beek regelmatig diep geruimd. De ruimingsspecie werd stevast op de oever gedeponeed. Dat zorgde voor een versnelde afvoer van

De Kaartse Beek behield al haar oorspronkelijke meanders. Foto: Walter Van Ginhoven, FFFS.

De vallei bestaat vooral uit grasland. Foto: Walter Van Ginhoven, FFFS.

water bij regenval waardoor er geen overstromingen voorkwamen in het bovenstrooms gedeelte van de vallei maar des te meer overstromingen benedenstrooms. De zo ontstane oeverwal zal terug afgegraven worden zodat de vallei terug in contact komt met de beek en vaker onder water komt te staan.

Ruimte voor natuur en recreatie

Tussen de Linthoutlaan en de toegangsdreef naar de Sterhoeve wordt een fiets- en wandelpad aangelegd op de nieuwe dijk. Op die manier kunnen wandelaars het gebied ontdekken zonder natte voeten en kunnen fietsers door een natuurlijke omgeving van Hoogboom naar de wijk Kaart en Sint-Mariaburg Noord geraken.

Het gebied binnen de dijk krijgt niet alleen een functie voor waterberging maar moet ook ingericht worden in functie van landschapsbeheer en natuur-

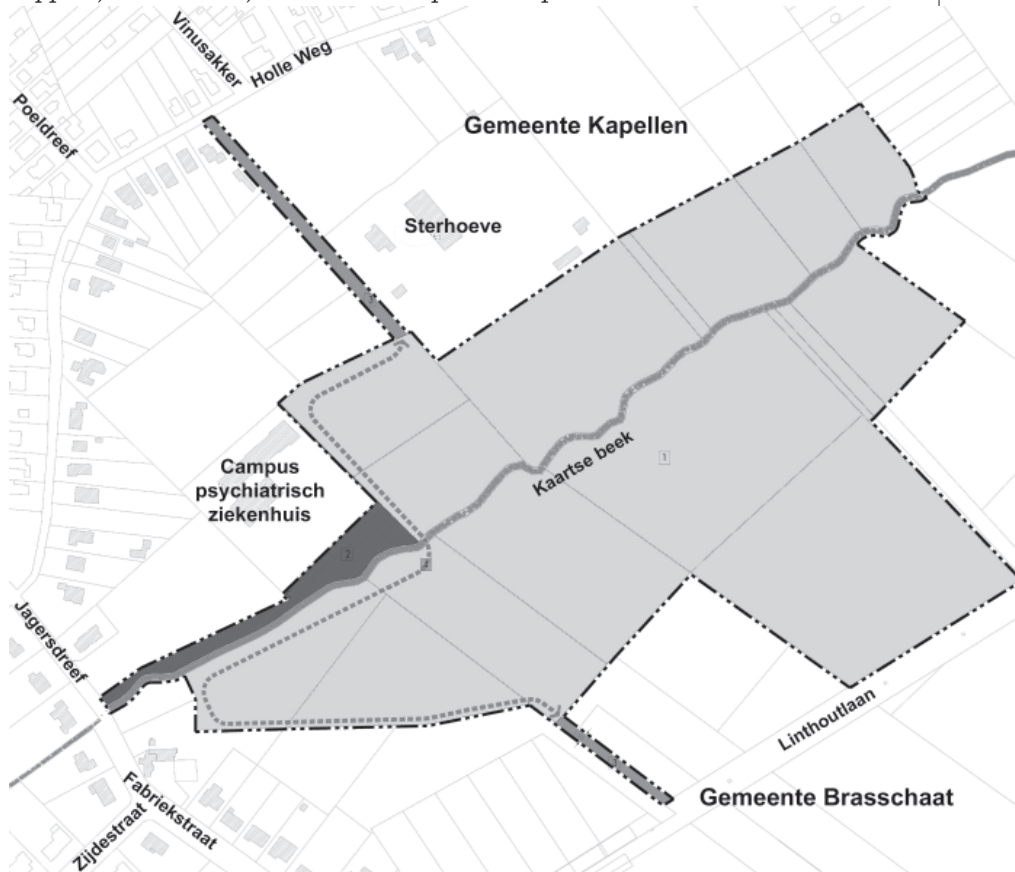

Kleine bosfragmenten en bomenrijen maken de vallei interessanter voor veel dieren. Foto: Walter Van Ginhoven, FFFS.

behoud, hoewel (extensieve) landbouw mogelijk blijft. Zo krijgt niet alleen de natuur in de beek maar ook in de volledige vallei de

kans zich verder te ontwikkelen. Het hele gebied zal door de provincie onteigend worden om de aanleg mogelijk te maken.

Het PRUP herbestemt de vallei als overstromingsgebied (lichtgrijs), de stippellijn duidt de dijk aan met daarop het fietspad.

Openbaar onderzoek

Het ontwerp PRUP wordt aan een openbaar onderzoek onderworpen van 5 december 2008 tot en met 2 februari 2009. Het plan kan bekeken worden in de gemeentehuizen van Brasschaat en Kapellen en in het provinciehuis. Het is ook te bekijken op het internet op http://www.provant.be/leef-omgeving/ruimtelijke_ordening/uitvoeringsplannen.

Natuurpunt ondersteunt dit plan volledig en zal dan ook een positief bezwaarschrift indienen. De dienst waterbeleid van de provincie heeft al te kennen gegeven dat het gebied aan Natuurpunt in beheer zal worden gegeven.

Succesvolle boomfeestdag in Het Rood

De minister, burgemeester en beide schepenen en de vrijwilligers van de Iraakse Humanitaire Vereniging. Foto: Willy Ibens.

Onder een stralende herfstzon hebben Vlaams minister Dirk Van Mechelen, burgemeester Luc Janssens, schepenen Frederic Van Haaren en Ria Janssens en Natuurpunt-directeur Willy Ibens op 8 november ll. een succesvolle plantactie in Het Rood in

Kapellen op gang getrokken. Nadien volgden wandelaars en omwonenden hun voorbeeld. Hierbij kregen we ook hulp van vrijwilligers van de Iraakse Humanitaire Vereniging die met veel enthousiasme aan de slag gingen om bomen en struiken te

planten. In hun toespraken benadrukten Willy Ibens en Frederic Van Haaren het maatschappelijk belang van dit bos- en natuurgebied in de sterk verstedelijkte Noord-Antwerpse regio.

Ook de vrijwilligers van Natuurpunt werden in de bloemetjes gezet voor de vele uren werk die ze in Het Rood reeds verzet hebben. Want zoals tijdens de actiedag benadrukt werd, is het werk nog niet af. Vele mensen gaven gehoor aan onze oproep en plantten samen honderden zomereiken, beuken, lijsterbessen, hazelaars en berken aan. Jong en oud ging aan de slag om het herstel van natuurlijk loofbos in Het Rood een extra impuls te geven. Natuurpunt is er vast van overtuigd dat deze actiedag heeft bijgedragen tot het herstel van dit prachtige bos- en natuurgebied, waar planten, dieren én mensen veel plezier aan beleven!

De Kuifeend en de Grote Kreek razend populair bij trekvogels

De recente natuurinrichtings- en inbufferingswerken in ons natuurgebied De Kuifeend en de Grote Kreek missen hun effect niet! Zelden kenden we zoveel doortrek als in het najaar van 2008. Niet alleen door de hoge aantallen maar ook omwille van

*Jan-van-gent.
Foto: Frank Goossens.*

de grote diversiteit aan soorten. De belangrijkste waarneming tijdens deze periode was ongetwijfeld de pleisterende izabelklauwier, waarover je meer kan lezen elders in dit nummer. Verder waren er aan de Grote Kreek drie waarnemingen van roerdompen en frequente waarnemingen van kleine en grote zilverreigers. Op 19 oktober vloog een smelleken voorbij, een kleine valkachtige die een stuk noorderlijker broedt. Verder waren er vier waarnemingen van slechtvalken.

Midden oktober namen we verschillende bokjes waar. Neen, dit is geen vergissing, het gaat wel degelijk over een kleine vogel,

verwant met de snippen. Voor het eerst registreerden we in het najaar zwartkopmeeuwen. De doortrek van lijsterachtigen zoals koperwieken, kramsvogels, zanglijsters en merels uit noordelijke streken was dit jaar zeer opvallend: duizenden exemplaren trokken over het natuurgebied. Twee beflijsters deden dit ook op 2 november. En op 11 oktober pleisterden er drie baardmannetjes. We kijken alvast uit naar de komende winterperiode! Je kan de vogelrijkdom in De Kuifeend trouwens zelf meemaken tijdens enkele speciale vogelactiviteiten van Natuurpunt. In de kalender achteraan vind je de juiste data.

Herfststorm stuurt zeevogels langs Scheldeschorren

Traditioneel worden heel wat zeevogels door stevige herfststormen landinwaarts 'geblazen'. Dat was ook het geval met de storm van 11 november 11. Vanuit de nieuwe vogelkijkhut aan het

Groot Buitenschoor (zie elders in dit nummer) observeerde Walter Van Ginhoven twee middelste jagers, een jan-van-gent en vier zeekoeten! Om deze soorten waar te nemen moet je normaal gezien

al een heel eind de zee op. Dankzij de nieuwe vogelkijkhut konden de soorten comfortabel waargenomen worden!

Beheerde oppervlakte in Ruige Heide verdrievoudigd

In 2001 startte Natuurpunt Antwerpen Noord een aankoopproject in de Ruige Heide in Berendrecht-Zandvliet om één van de laatste restanten heide en stuifduin in onze regio van de ondergang te redden. Door gebrek aan beheer en veelvuldig afvalstorten, dreigde dit kleine maar zeer waardevolle terrein definitief te verdwijnen. Doordat de Ruige Heide decennia geleden in tientallen percelen werd verkaveld – met de bedoeling een

weekendzone te creëren – werd het aankoopproject een lang en geduldig proces waarbij vele eigenaars gecontacteerd moesten worden. Dankzij de volgehouden inzet van Guy Leys en Willy Ibens slaagden we erin om de beheerde oppervlakte in 2008 te verdrievoudigen! Hierdoor is het grootste deel van de Ruige Heide opnieuw aan elkaar gepuzzeld en kunnen we starten met het herstel van de droge heidevegetaties en het stuifduin!

Zeldzame libellen en paddenstoelen in De Kooldries

Tijdens inventarisatiewerken in ons natuurgebied De Kooldries in Brecht ontdekten vrijwilligers van Natuurpunt Antwerpen Noord verscheidene zeldzame soorten. Zo troffen we er de smaragdlibell aan, een bedreigde libellensoort die houdt van schoon en voedselarm water. De smaragdlibell vindt in de oude kleiputten

van De Kooldries ongetwijfeld een geschikt biotoop. In de oude wilgenstruwelen werd de rode kelkzwam aangetroffen. Wie ooit deze scharlakenrode paddenstoel heeft gezien, zal deze niet vlug vergeten. De rode kelkzwam is zeer zeldzaam in Vlaanderen. De Kooldries is in onze regio de enige bekende vindplaats.

Bedrijven geven tijd aan Natuurpunt

Voor het beheer van onze gebieden hebben we de inzet van veel vrijwilligers nodig. Hiervoor kunnen we samenwerken met de Tijdbank, een initiatief van de Vlaamse overheid. Voor Natuurpunt biedt de Tijdbank een uitstekende formule om op korte tijd bergen werk te verzetten. Bovendien kunnen mensen uit andere sectoren proeven van natuurbeheer en kennismaken met onze vereniging. Het

initiatief van de Tijdbank biedt op haar beurt een pasklaar antwoord voor ondernemingen die op zoek zijn naar een manier om zich maatschappelijk te engageren en tegelijkertijd aan teambuilding te doen. De eerste ervaringen tijdens werkdagen met de Tijdbank zijn zeer positief. Ook in de Oude Landen mochten we reeds bedrijven verwelkomen die hun steentje bijdroegen aan het beheer van dit prachtige natuurgebied.

Actie Schoenen Torfs brengt 1.500 euro op

In het voorjaar van 2004 opende Schoenen Torfs een nieuwe winkel in Merksem. Dit was meteen het startsein van een nieuwe fondsenwervingsactie voor de Oude Landen door de Torfs-winkels in Merksem en Antwerpen. En met succes! De actie leverde ook dit jaar meer dan 1.500 euro op. Vooral de actie 'draagtassen' is een succes. Elke klant krijgt de keuze om een draagtas te weigeren. De uitgespaarde kost – € 0,15 per draagtas – wordt daadwerkelijk in een spaarpot gestopt voor de Oude Landen. Alvast een welgemeend dank-je-wel aan Torfs en alle klanten die een bijdrage leverden aan een duurzaam milieu en meededen met onze actie!

Info

Voor meer informatie over de onderwerpen in deze rubriek kan je steeds contact opnemen met het Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be of op de natuur.website: www.antwerpennoord.be.

Haven succesverhaal dankzij vrijwilligers

Kathleen Quick en Peter Symens

Het nieuwe natuurbeleid in de haven krijgt hoe langer hoe meer vorm en concrete invulling.

Toen we 7 jaar geleden onze eerste ideeën en visie rond een duurzaam natuurbeleid in de haven lanceerden, keken de meesten ons nog ongeloofwaardig aan. Ondertussen behoren termen zoals 'vogelrichtlijngebied', 'instandhoudingsdoelstellingen' en 'groenknolorchis' tot de dagelijkse woordenschat van zowat iedereen die direct of indirect betrokken is bij de vormgeving of uitvoering van het havenbeleid, en het concept van ecologische infrastructuur is inmiddels in allerlei belangrijke plannen en processen geïntegreerd. Ook de resultaten van de verschillende pilotprojecten die werden verwezenlijkt, spreken voor zich. Toch is nog niet al het werk gedaan, integendeel zelfs.

Dank aan alle vrijwilligers

Het is al meerdere keren gezegd, de haven is een immens groot studiegebied. Het is dan ook mede dankzij de hulp van de vele vrijwilligers van Natuurpunt dat

dit project zo een groot succesverhaal is geworden. Niet alleen verzamelden ze in de loop der jaren een heleboel gegevens over alles wat kruipt, vliegt, groeit en bloeit in het havengebied, ze brachten ook vele nieuwe en

waardevolle ideeën aan. Voorts staken ze geregeld ook zelf de handen uit de mouwen om deze ideeën concreet gestalte te geven op het terrein, zoals voor het project van de moeraswespenorchis.

Samenwerken loont!

Intussen is de samenwerking tussen het Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen en Natuurpunt uitgegroeid tot een schoolvoorbeeld dat samenwerking loont. Voorts zijn in een havengebied een heleboel verschillende actoren aanwezig waarmee we steeds rekening hielden en/of concreet samenwerkten bij de uitwerking van onze projecten. Onze ervaring leert dat het loont om van bij het begin met alle mogelijke betrokkenen goed te communiceren. Zo kunnen eventuele knelpunten in de beginfase worden besproken en kan er gezocht worden naar

Vrijwilligers aan het werk bij het beheer in functie van de moeraswespenorchis. Foto: Stefan Versweyveld.

Bovenop de Tijsmanstunnel werd deze vispaaiplaats aangelegd.
Foto: Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen.

oplossingen, nog voor de nodige vergunningen worden aangevraagd. Dit vermijdtodeloze vertraging achteraf. En leidt tot mooie resultaten. Enkele van onze succesvolle projecten zijn de inbuffering en ontsluiting van De Kuifeend en de Grote Kreek, de aanleg van een vispaaiplaats en het graven van poeltjes voor rugstreeppadden.

Plan-MER

Ondertussen zijn alle relevante visies, voorstellen en realisaties uit ons project overgenomen in de plan-MER voor het Antwerps havengebied. Dit document geeft aan welke (deel)gebieden als permanente ecologische infrastructuur in het havengebied zullen afgebakend, ingericht en beheerd worden. In een volgende stap zal deze afbakening nu eerst ruimtelijk vertaald worden in een gewestelijk Ruimtelijk Uitvoeringsplan (RUP). Al deze stappen worden door ons op de voet gevolgd.

Doelstellingen

Naar analogie met het grotere natuurplaatje werden ondertussen ook voor het netwerk van

Recent werd de levendbarende hagedis ontdekt in de wegbermen van de Noorderlaan. Foto: Robert Jooris.

ecologische infrastructuur concrete natuurdoelstellingen opgesteld door de Universiteit Antwerpen. Deze doelstellingen werden op voorhand door een aantal experts onder de loupe genomen en goedgekeurd. Daarna zullen ze door onze stuurgroep worden bekrachtigd. In deze groep zitten actoren uit alle sectoren die in het havengebied werkzaam zijn. Op deze manier zijn we er zeker van dat ons verhaal door iedereen wordt gedragen.

Oproep naar vrijwilligers

Het project “De Antwerpse haven natuurlijker” is het beste bewijs dat samenwerking loont. De mooie resultaten totnogtoe werden mede bekomen dankzij de inzet van vele vrijwilligers die dag in dag uit in de Antwerpse haven rondlopen. Hierbij willen we dus alle vrijwilligers nogmaals hartelijk bedanken voor hun jarenlange inzet. Maar een haven (en de bijbehorende natuur) is constant in beweging. Waar het ene jaar nog honderden oeverzwaluwen broedden, kan het volgende jaar een nieuw bedrijf staan. Daarom blijft het verzamelen van gegevens erg belangrijk. En dat het de moeite loont om ook gebieden die reeds geruime tijd grondig worden bekeken te blijven bekijken, werd onlangs bewezen door de waarneming van een levenbarende hagedis in de wegbermen van de Noorderlaan. Iedereen die deze wegbermen volgend jaar mee wil gaan verkennen op zoek naar nog meer van dat, mag dit nu al laten weten via haven.natuurlijker@natuurpunt.be.

Foto: Stefan Versweyveld.

Floere het Fluwijn

Tekst: Mart Pauwels

Tekeningen: Pascale Vantieghem

Een kennismaking

De steenmarter behoort tot de familie van de marterachtigen. Hij heeft een fluweelzachte pels. In tegenstelling tot de bunzing heeft de steenmarter geen 'kopmasker', maar is hij op zijn kop egaal bruin. Bovendien is hij groter dan de bunzing en heeft hij een opvallende (geel)witte keelvlak.

Achteruitgang

In zijn novelle 'Floere het Fluwijn' beschrijft Ernest Claes op een prachtige wijze het

typische landschap van de steenmarter. Bij voorkeur leven ze in parkachtige landschappen, aan de rand van bosgebieden en in kleinschalige cultuur-

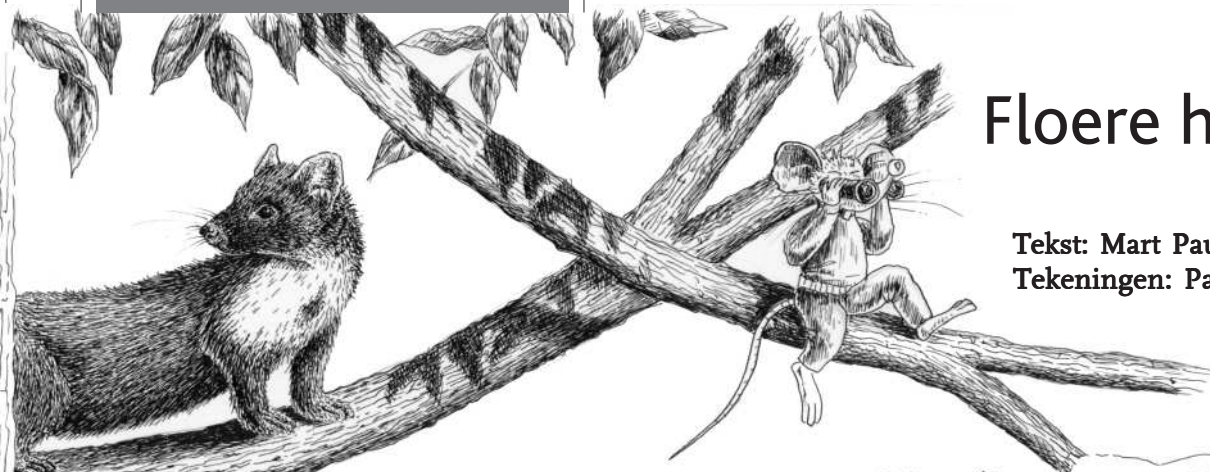
landschappen. Door het verloren gaan van bomenrijen en hagen en door versnippering door stedelijke bebouwing zag het er lange tijd niet zo goed uit voor de steenmarter. Gelukkig is dit de laatste jaren veranderd en bereikte de steenmarter ook de Noord-Antwerpse regio.

Naar de stad

Vaak zoeken ze de omgeving van mensen. Ze komen in schuren en stallen en op hooizolders van boerderijen. Steenmarters kunnen zich goed aanpassen en sommige vonden de weg naar de steden. Daar leven ze in buitenwijken met grote begroeide tuinen en eten er voedselafval.

Een wisselend menu

Steenmarters zijn niet kieskeurig. Hun lievelingsvoedsel bestaat uit muizen, mollen, ratten en konijnen. Maar tijdens de zomer en de herfst eten ze veel vruchten en bessen. Eigenlijk zijn steenmarters alleseters, die eten wat er in hun omgeving

Snor, onze bosmuis is op zijn hoede: hij krijgt bezoek van een steenmarter

en in het seizoen aan eetbaars te vinden is. De poot van een steenmarter heeft vijf tenen met stevige klauwen. Daarmee klimt hij zonder moeite in een boom en zelfs tegen een muur. Op de eeltkussens zitten geurklieren, waarmee een steenmarter een geurspoor achterlaat.

Koud en warm

Een steenmarter loopt zo'n zes tot tien kilometer per nacht. Soms klimt hij in een boom om zijn gebied te overzien. Hij kan wel anderhalve meter ver springen. Overdag rust hij uit. Als het erg koud is, rolt hij zich helemaal op om zo weinig mogelijk warmte te verliezen. Is het erg warm dan gaat hij languit op de grond liggen om af te koelen. Aan sterke temperatuurwisselingen heeft hij een hekel.

Een langdurige dracht

De paartijd van steenmarters valt in juli en augustus. Het leefgebied van een mannetje overlapt meestal dat van twee

of drie vrouwtjes. Ze komen elkaar soms toevallig tegen, maar alleen in de paartijd zoeken ze elkaar echt op. Ze rennen dan achter elkaar aan en slaken hoge kreten. Na de paring gaan ze weer ieder hun eigen weg. De jongen worden pas geboren in de lente van het volgende jaar. De draagtijd van een vrouwtjessteenmarter is dus erg lang, vergeleken met die van andere kleine zoogdieren.

Baby Fluwijn

Het wijfje brengt twee tot vier blinde jongen ter wereld. Ze zijn ongeveer zo groot als een muis. Ze hebben nog maar weinig haar. Eerst grijswit, later blauwachtig. Na ongeveer vier weken gaan de oogjes open en dan gaat het snel. Nog een maand melk bij de moeder, veel spelen en hard groeien! Als ze drie maanden zijn, kunnen ze voor zichzelf zorgen.

Wintervoeding, een win-win situatie voor vogels en mensen!

Stefan Versweyveld

Wanneer we stellen dat de winter voor vogels het zwaarste jaargetijde

is, stampen we een open deur in. 's Winters geraken vogels moeilijk aan voedsel, terwijl ze dan juist extra veel energie nodig hebben om hun lichaamstemperatuur op peil te houden. Insecten zijn grotendeels verdwenen, bessen vaak al op en regen en sneeuw maken het de zaadeters moeilijk om bij hun voedsel te komen. Het bijvoederen van vogels in de winter is bij veel mensen dan ook een populaire bezigheid. Niet alleen help je de vogels om barre tijden door te komen, je krijgt er een schitterend schouwspel voor terug! Vogels die vaak verscholen blijven of in een flits voorbij vliegen, laten zich nu gemakkelijk bekijken. Als dat geen win-win situatie is...

Een sijs op een voedernetje met pindanoten. Foto: François Van Nerum, FFFS.

Overleven in de winter

Om de winter door te komen, heeft elke vogelsoort zijn eigen aanpak. Er zijn veel vogelsoorten die wegtrekken naar het zuiden zoals grutto's, ooievaars en zwaluwen. Er zijn ook soorten die vanuit Scandinavië en arctische streken naar ons land komen waaronder ganzen en eenden, maar ook roodborstjes en mezen.

Wie woont in een bos- of parkrijke omgeving kan ook wel eens eekhoorn zien snoepen. Foto: Jan Helsen, FFFS.

Andere vogels, zoals mussen, blijven hier het hele jaar. Ook de ijsvogel trekt niet ver weg, maar als viseter is hij in strenge winters wel kwetsbaar. Als er nog strenge winters komen tenminste...

Veel zangvogels trekken in de winter echter naar dorpen en steden. De ervaring heeft ze geleerd dat daar naast beschutting ook nog allerlei voedsel te vinden valt. Mezen veranderen zelfs gewoon van menu! In plaats van insecten eten ze 's winters zaden en noten. Om die kost te verteren passen ze hun darmstelsel aan.

Waarom voederen?

De beste voedertafel is een tuin die op een natuurlijke wijze is aangelegd en onderhouden. In een natuurlijke tuin staan besdragende struiken, blijven uitgebloeide bloemen staan en liggen bladeren op de grond tot in

het voorjaar. Daar valt voor de merel en het roodborstje altijd wat te vinden!

Zuiver biologisch gezien hoeft je vogels niet bij te voederen. Toch zijn er een aantal redenen waarom Natuurpunt Antwerpen Noord adviseert om tuinvogels tijdens de winter bij te voeren. Allereerst verteren vogels bij strenge vorst snel hun vetreserves om hun hoge lichaamstemperatuur van zo'n 40° te behouden. Een winterkoninkje kan in een koude winter nacht wel 10% van zijn lichaamsgewicht verliezen! De dagen zijn ook kort, waardoor er weinig tijd is om voedsel te zoeken.

Bovendien is het natuurlijke voedselaanbod van vogels de voorbije decennia sterk afgenomen door verstedelijking, industrialisering en intensivering van de landbouw.

Doe mee met de actie 'Vogels voeren en beloeren'!

Het is erg leuk om te kijken naar je tuinvogels en meetellen is eenvoudig. Je maakt een voederplaats op een veilige plaats en geeft gemengd voer, vetbol en wat extra's. Wanneer de dieren naar het voer komen, tel je het maximum aantal per soort dat komt eten. Welke vogels komen vaak een graantje meepikken op mijn voederplaats? Trekt mijn tuin veel vogels aan en wat gebeurt er in andere tuinen? Zijn er nu minder

Turkse tortels en nemen de eksters werkelijk in aantal toe? Doe mee met het project 'Vogels voeren en beloeren' van Natuurpunt en samen zoeken we een antwoord op dit soort vragen! De actie 'Vogels voeren en beloeren' loopt tot 31 maart 2009. Op 7 en 8 februari 2009 is er een nationaal telweekend. Meer informatie vind je op www.natuurpunt.be/tuinvogels.

- Voeder zeker geen margarine of boter, die werken als laxermiddel.
- Voedsel dat makkelijk bevroert, zoals appels, voedert u best als geheel en niet in kleine stukjes.
- Voeder nooit vet en pinda's in de tijd dat vogels jongen hebben! De jongen van de meeste zangvogels eten insecten.

Water

Vele mensen staan er niet bij stil, maar in de winter is water even belangrijk als voldoende voedsel. Wanneer het gesneeuwd heeft, is het niet nodig voor water te zorgen. De vogels komen dan aan vocht door van de sneeuw te pikken. Anders zet je best een bakje met water buiten. Denk er aan om nooit zout in het water te doen om vervriezing tegen te gaan.

Een staartmees snoept van een mezenbol. Foto: Jonny Verheyden, FFFS.

Allemaal redenen om het de vogels iets makkelijker te maken. Daar komt bij dat het een bijzonder leuke manier is om jouw tuinvogels beter te bekijken!

Voederplanken en voederhuisjes

Veel vogelsoorten zoeken hun voedsel van nature op de grond. Een sneeuwvrije plek is dan ook een geschikte voederplaats, liefst in de buurt van struiken of een haag, zodat vogels bij gevaar snel een veiliger plek kunnen vinden.

Het voordeel van een overdekt voederhuisje is dat het voeder beschermd is tegen regen en sneeuw. Een open voederplank daarentegen heeft weer het voordeel dat deze makkelijk toegankelijk is. Een open voederplank moet opstaande randen hebben van enkele centimeters. Openingen op de hoeken zorgen voor de afvoer van regenwater. Het is bovendien belangrijk dat je de voedertafel regelmatig schoonmaakt met heet water en een borstel (nooit chemische producten gebruiken). Dit voorkomt dat vogels ziek worden van beschimmeld en rottend voedsel. Daarnaast kan

een vervuilde voederplank een besmettingshaard zijn waar vogels elkaar besmetten met ziektekiemen.

In de winter zijn vogels verzwakt en daardoor extra kwetsbaar. Let op dat de plank of het huisje zo staat opgesteld dat er geen kat bij kan. Plaats ze daarom op minimaal 1,50 meter van de grond.

Tips voor het voeren

- Voederen mag op bescheiden schaal vanaf november (bijvoorbeeld met zaden), maar het is pas echt nodig als het langdurig kouder is en zeker als het sneeuwt.
- Voeder niet teveel tegelijk en liefst 's ochtends (na een lange, koude nacht hebben vogels behoefte aan een stevig ontbijt) en tegen het einde van de middag (zo kunnen ze de nacht doorkomen). Overdag voederen kan muizen en ratten aantrekken.
- Geef geen voedsel waarin zout is verwerkt. In de kaas en het brood dat u voedert zit al meer dan genoeg zout.

Natuurbeheer doorheen de jaren

Sofie Versweyveld

Net als de tijd heeft ook het natuurbeheer de laatste 30 jaar niet

stilgestaan. Waar we vroeger enkel aan het werk gingen met zeis en rijf, komen er nu grote jongens zoals bosmaaiers of een tractor aan te pas. In de schemer van een herfstavond had ik een gesprek met oude rot in het vak Guy Leys en aanstormend beheertalent Bram Vogels. Het werd een avond vol pioniersverhalen en dromen over de toekomst van het natuurbeheer.

In de beginperiode maaiden we het riet in de winter met de zeis. Foto: Natuurpunt Antwerpen Noord.

Guy: “In 1976 kwam ik voor het eerst met de term natuurbeheer in aanraking. Ik ging vaak wandelen op de Oude Landen en werd daar aangesproken door de gebroeders Verlinden met de vraag of ik niet wilde helpen met de beheer van het gebied. Het was toen nog een echte pionierstijd. Iedereen kocht een zeis en een rijf en zo gingen we aan de slag. Op een hele dag

konden we toen zo’n duizend vierkante meter maaien. Heel wat minder dan vandaag de dag. Nu maaien we drie tot vier hectare op een halve dag. Het was een beetje marginaal werken. We konden wel het orchideeënveld maaien maar doordat de bewerkte oppervlakte niet zo groot was, bleef de invloed van de omgeving nog steeds groot.”

Bram: “Het materiaal is toch wel één van de meest opmerkelijke verschillen. Nu maaien we in een groot deel van onze natuurgebieden met de bosmaaier. Hierdoor kan je natuurlijk veel meer werk verzetten. We voeren het maaisel vervolgens af met de tractor (daar waar de bodem het toelaat) in plaats van met draagberries. Het aantal vrijwilligers dat aan natuurbeheer doet, is op 30 jaar tijd niet echt gegroeid maar de hoeveelheid werk dat we aankunnen is vervleevoudigd. En dat is natuurlijk een goede zaak voor de natuur want zo kunnen we betere en mooiere natuur creëren.”

Op plaatsen waar een tractor niet kan komen, zoals het eiland in de Bospolder, wordt met de bosmaaier gemaaid. Foto: Marijke Kloeck.

Guy: “Naast meer en beter materiaal heb we de laatste jaren ook nog hulp gekregen van andere grote helpers: de Galloways. Deze koeien vormen een uitstekende aanvulling in het natuurbeheer. Ze houden hun terrein vrij van opschietende bomen. Ze voorkomen dat de natuurgebieden dichtgroeien en creëren een heel gevarieerd landschap. Een mooie aanvulling op ons werk. Natuurlijk brengen de dieren ook

De bodem van het grootste orchideeënveld in de Oude Landen is te kwetsbaar voor zware machines. Het afvoeren van het maaisel moet met de hand gebeuren. Foto: Greta Jacobs.

meer tijd en eigenlijk meer helpende handen.”

Guy: “Het is ook zo dat het maaisel niet zo goed kan drogen. Tijdens een natte zomer creëer je hierdoor afval in plaats van hooi. Meer regen zorgt er ook voor dat het sneller groeit. Hierdoor heb je dan ook weer meer maaisel en dus meer werk.”

Hoe zien jullie de toekomst?

Guy: “We zullen inventief moeten zijn om te werken onder alle weersomstandigheden. Je mag ook nooit blijven stilstaan en denken dat je het onderhand wel weet. Het natuurbeheer evolueert nog steeds en zal dat blijven doen, omdat de noden van de natuur veranderen, omdat onze kennis toeneemt. Zo verveelt het natuurlijk nooit.”

Bram: “En we kunnen natuurlijk altijd meer vrijwilligers gebruiken. Hoe alles ook evolueert, het werk zal niet afnemen. Misschien schrikken de termen “natuurbeheer” of “werkdag” mensen af. Maar het is veel meer dan dat. Je leert ook ontzettend veel over de natuur, je leert nieuwe mensen kennen, je kan je eens goed uitleven en er wordt natuurlijk heel wat afgelachen op zo’n werkdag.”

*In de winter worden wilgen geknot.
Foto: Natuurpunt Antwerpen Noord.*

werk met zich mee. Ze hebben verzorging nodig, er speelt er al eens één een oormerk kwijt. Het is niet uitzonderlijk dat we een hele dag (tevergeefs) achter de koeien aanhollen. (lacht)

Natuurlijk is ook de kennis over het natuurbeheer enorm gegroeid. Vroeger wisten we niet goed wat we deden. We wilden vooral voorkomen dat de natuur zou verdwijnen. Nu kunnen we met alle informatie die we hebben een veel beter en gericht beheer uitvoeren. Als ik terugkijk op 30 jaar natuurbeheer kan ik niet echt zeggen dat we vroeger fouten hebben gemaakt, maar we zijn wel te kneuterig aan het werken geweest. We gingen dan bijvoorbeeld rond een orchidee maaïen en keken niet naar het grote plaatje. Dat doen we nu veel beter. Al doende leer je natuurlijk.”

Nu we overal zoveel horen over de klimaatveranderingen vraag ik me af of zij verschillen bemerken bij het natuurbeheer.

Guy: “Ergens wel, je hoort me niet zeggen dat het door “de opwarming van de aarde komt” maar vroeger vroor het toch vaker en langer in de winter. In de jaren 80 en begin jaren 90 konden we met de tractor het ijs op rijden om het riet te maaïen in bijvoorbeeld het Ekers moeras. Zo beschadigden we de bodem niet. Doordat het nu niet lang genoeg of hard genoeg vriest, kunnen we niet maaïen en moeten we op zoek naar andere manieren om het riet te maaïen. Je zou het in de herfst kunnen doen maar dan beschadig je een gevoelige, zompige bodem.”

Bram: “We plannen nog elk jaar het maaïen van het riet. Ondertussen is het een beetje een standaard grap geworden, want ergens weten we dat het er toch weer niet van zal komen... Ook in de zomer merken we trouwens een verschil. Het regent nu toch meer dan vroeger. Dit heeft allerlei gevolgen. Veel bodems zijn dan te nat om met zware machines op te rijden. Dus moeten we toch weer meer met de hand doen en dit vraagt weer

Kom jij ook helpen tijdens de winterbeheerdagen?

Zoals je op de vorige pagina kan lezen, zijn onze winterbeheerdagen veel meer dan een bezigheids-therapie voor enkele rare snuiters. Goed voor de natuur en heerlijk om te doen! Bovendien zijn onze winterse beheerdagen veel meer dan werken alleen! Zoals lekker genieten van een warme kop koffie of een tas soep. En er is de toffe sfeer rond onze gemeenschappelijke missie: wat ons rest aan waardevolle natuur moeten we blijven koesteren. Kom mee helpen voor een uurtje, een halve dag of langer op onze winter-beheerwerken! We geven je graag een overzicht waar enthousiaste vrijwilligers de komende winter-maanden aan de slag gaan.

Ekers Moeras

Op zaterdagen 3 en 17 januari staan er twee boeiende werkdagen in het Ekers Moeras op het programma met riet maaien en het verwijderen van wilgenopslag als ingrediënten. Trefpunt telkens om 9.30 u aan de voetgangersbrug over de A12 (kant domein Muisbroek) op het einde van de Vierkerkenstraat in Schoonbroek-Antwerpen.

De boom in...

In onze sterk verarmde cultuurlandschappen vormen knotwilgen een bijzonder natuurelement. Ook dieren profiteren mee. Vooral de steenuil is een graag geziene gast, die trouwens op een aantal plaatsen in onze streek nog voorkomt. Op zaterdagen 10 en 24 januari zet Natuurpunt Antwerpen Noord zich in om de laatste knotwilgen in de Ekerse Puihoek te behouden. Trefpunt op 10 januari vanaf 9.30 u aan de Mariahoeve, Puihoek 78 in Ekeren. Van de Mariahoeve leidt een aarden weg je naar de werkplek. Trefpunt op 24 januari vanaf 9.30 u aan het

bruggetje ter hoogte van Puihoek 28 in Ekeren.

Bospolder

De Bospolder is een prachtig halfopen natuurgebied met moeras, grasland en bos. Toch moeten we geregeld maaien en te veel aan opslag verwijderen. Afspraak op zaterdag 7 februari. We starten om 9.30 u aan de hoofdparking van de Bospolder aan de Noorderlaan. De parking is bereikbaar met de auto via de Noorderlaan, te voet of met de fiets kan je er ook geraken door de Ekerse Dijk te volgen vertrekkende op het einde van de Vierkerkenstraat in Schoonbroek-Antwerpen.

De Kuifeend

Ook een pleisterplaats voor vele duizenden watervogels en broedplaats van tal van zeldzame moerasvogels moet zorgvuldig beheerd worden! Hier en daar dient wilgenopslag uit het moeras verwijderd te worden, moet het begrazingsraster nagekeken worden... Wil je er graag bij zijn, stip dan meteen zaterdag 31 januari in je agenda aan voor een winterwerkdag in De Kuifeend. Afspraak om 9.30 u op de parking van De Kuifeend aan de Noorderlaan. Voor een wegbeschrijving kan je met het Natuur.huis contact opnemen.

't Asbroek

Zaterdag 17 januari kan je aan de slag in het bos van 't Asbroek. Door het verwijderen van agressieve, niet-inheemse soorten zoals rododendron krijgt de waardevolle voorjaarsflora met duizenden sleutelbloemen in het komend voorjaar nieuwe kansen. Afspraak om 9.30 u aan de ingang van 't Asbroek, Asbroeklaan te Schoten. Kom je later, dan zal je ons zonder twijfel vinden.

De Kooldries

In het vorige nummer van Natuur.ruimte vernam je dat er een nieuwe ploeg enthousiaste vrijwilligers aan de slag is gegaan in De Kooldries in Brecht. Wie zin heeft om in een prachtige omgeving met aangenaam gezelschap aan natuurbeheer te doen, dat kan! Geen moeilijke of technische werken, zelfs met heel het gezin kan je hieraan deelnemen. Je bent van harte welkom op 24 januari en 21 maart. Trefpunt telkens om 9 u t.h.v. de chalet aan de ingang van de Kooldries, Vaartdijk in Brecht.

Ruige Heide

De Ruige Heide vormt het laatste toevluchtsoord voor een heleboel bijzondere planten en dieren, zoals heidespurrie, kommavolier, levendbarende hagedis en boompieper. Op zaterdag 21 februari kan jij ook je steentje bijdragen om dit prachtige heideterrein nog mooier en waardevoller te maken. Afval opruimen, Amerikaanse vogelkers verwijderen... er is heel wat werk aan de winkel! Iedereen is van harte welkom vanaf 9.30 u aan het kruispunt van de Kalmthoutse Baan en de Ruige Heide (baan parallel met A12) te Zandvliet.

Praktisch

Meebrengen: werkhandschoenen, laarzen of stevig schoeisel en veel werklust. Wij zorgen voor warme soep, een aangename sfeer en drank! Kom je later aan in een natuurgebied? Geen probleem, pijlen wijzen je steeds de weg naar de werkplek! Voor meer informatie over onze beheeractiviteiten kan ook je steeds contact opnemen met het Natuur.huis van Natuurpunt Antwerpen Noord, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, www.antwerpennoord.be. Tot dan!

De Dag van de Pad moet je meegemaakt hebben!

Op zaterdag 17 januari organiseert Natuurpunt de 'Dag van de Pad'. Een dag waar je heel wat kan opsteken over onze padden, kikkers en salamanders, hun levenswijze, bedreigingen en beschermingen. Uiteraard starten

we die dag ook met de voorbereiding van onze jaarlijkse paddenoverzetactie in Brasschaat. Trefpunt om 10 u aan de Kinderboerderij Mikerf, aan de Miksebaan in Brasschaat. Iedereen is welkom!

Opgepast, padden op pad!

Vanaf eind januari staan we opnieuw gereed om onze amfibieën een handje te helpen om veilig de weg over te steken tijdens hun jaarlijkse voorjaars trek. Zonder de hulp van vele vrijwilligers zullen duizenden kikkers en padden hun gevaarlijke trektocht immers niet overleven. Bij het plaatsen en weghalen van

afsluitingen, het overzetten van amfibieën, het tellen en determineren van dieren kunnen we heel wat hulp gebruiken. Ben jij ook bereid om een dag, één of meerdere avonden in het voorjaar van 2009 deze kwetsbare diertjes te leren kennen en helpen? Neem dan contact op met het Natuur.huis in Ekeren.

Winterse glühweinwandeling in het Ravenhof

Op zondag 1 februari organiseert Natuurpunt weer een glühweinwandeling aan het kasteel Ravenhof te Stabroek. Het belooft een boeiende en leerrijke winterwandeling doorheen het Moretusbos nabij de Nederlandse

grens. Een unieke gelegenheid om van de winter te genieten in dit gevarieerd en uitgestrekt bosgebied. Zo'n anderhalf uur en een flinke portie natuur later kunnen wandelaars zich verwarmen aan een lekker glaasje

glühwein. Uiteraard is er ook warme chocolademelk voorhanden. Trefpunt: zondag 1 februari om 14 u op de parking van het kasteel Ravenhof in Stabroek.

Natuurbeleving met fotografie

De leden van de Fauna Flora Fotoclub Schoten, die ons ledenblad regelmatig van mooie natuurfoto's voorzien, zijn weer een gans jaar de natuur ingetrokken, om met heel wat mooie beelden thuis te komen. Op zaterdag 24 en zondag 25 januari kan je in het Kasteel van Schoten komen genieten van

winterse sferen, exotische taferelen, insecten, vogels, landschappen, ... Voor elk wat wils. Iedereen is van harte welkom van 13 u tot 19 u in het Kasteel van Schoten, Kasteeldreef 61 te Schoten. De toegang is gratis. Meer informatie vind je op www.fffs.be.

Lekker genieten van de winterse Bospolder

Sinds de beëindiging van de natuurinrichtingswerken groeide de Bospolder uit tot één van de mooiste stedelijke natuurgebieden in Vlaanderen. Moeras, open water, bos en bloemrijke graslanden wisselen elkaar af. Via twee vogelkijkhutten kan je de vogelrijkdom van nabij ontdekken. Ook in de winter valt

er in de Bospolder heel wat te beleven! Daarom organiseren we op zondag 15 februari een gezellige winterwandeling, die we afsluiten met een lekker glaasje glühwein, chocomelk of een jenever. Trefpunt: om 14 u aan de voetgangersbrug over de A12 op het einde van de Vierkerkenstraat in Schoonbroek-Antwerpen.

Schorrenborrelwandeling

Graag nodigen wij je uit om de unieke Scheldenatuur van onze Scheldeschorren in een winterse sfeer te ontdekken. Daarom organiseren we op 4 januari een speciale wandeling in de Scheldeschorren. Een unieke kans om volop te genieten van een niet alledaags gebied! Deelnemers aan de wandeling worden na de wandeling bovendien verwend met een heerlijke jenever of warme drank. Trefpunt om 9.30 u aan het Schorren.huis, dit bevindt zich tegenover ingang 6 van BASF aan de Scheldelaan. Laarzen en kledij die tegen modder kan, zijn noodzakelijk.

Vergeet je lidkaart niet!

Als lid van Natuurpunt word je extra verwend. Niet-leden betalen € 1,00 per persoon voor deelname aan de natuurwandelingen in één van onze natuurgebieden. Natuurpunt-leden en hun gezinnen mogen gratis deelnemen aan al onze activiteiten (tenzij anders vermeld). Je hoeft alleen je lidkaart van Natuurpunt mee te brengen! Voor meer informatie over onze natuuractiviteiten kan je steeds contact opnemen met het Natuur.huis van Natuurpunt Antwerpen Noord, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, www.antwerpennoord.be.

Op stap met De Kuifleeuwerik

Zondag 18 januari:
vogelexcursie naar
De Kuifeend

Dit is een aanrader voor beginnende vogelliefhebbers. Van 9.30 u tot 12 u.

Trefpunt: Natuur.huis, Steenstraat 25, Ekeren.

Gidsen: Ludo Benoy en Jef Van Ammel.

Zondag 25 januari: op zoek naar vogels in Zeeland en Schouwen Duiveland

Jaarlijkse vogelexcursie per bus met aandacht voor overwinterende ganzen en wintergasten. Kriskras door Zeeland en Schouwen Duiveland bezoeken we de meest bekende pleisterplaatsen van deze regio. Van 8 u tot 17 u.

Trefpunt: Markt in Schoten.
Gidsen: Roger Huismans en Herman Jacobs.

Prijs: € 12,50. Inschrijven vóór 4 januari op rekeningnummer 142-0669482-13 van de Kuifleeuwerik met vermelding "ganzenuitstap – telefoonnr.". Bij onvoldoende deelnemers wordt de tocht met eigen wagens ondernomen.

Zaterdag 7 februari: op zoek naar vogels in Strijen en Tiengemeten

Jaarlijks bezoek aan Strijen en omgeving met aandacht voor de dwergganzen. Ook het eiland Tiengemeten is een bezoek meer dan waard. Van 8 u tot 17 u.

Trefpunt: kruispunt Driehoek en Ertbrandstraat in Putte.

Gidsen: Jan Rietjens en Louis Vanhooydonck.

Zondag 22 februari: wandeling naar de Bospolder en de Grote Put

Wintergasten en watervogels in een boeiend stukje natuur, midden in ons havengebied. Van 13.30 u tot 16 u.

Trefpunt: Natuur.huis, Steenstraat 25, Ekeren.

Gids: Marc Smolders.

Zaterdag 14 maart: ledenavond

Terugblik op het voorbije jaar en plannen maken voor de toekomst. Je bent welkom op onze ledenavond vanaf 17 u. Vanaf 18 u is er een diner met glaasje wijn.

Trefpunt: Ons Huis, De Villerslei 128, Schoten. Vergeet niet tijdig in te schrijven door storting van € 35 op rekeningnummer 142-0669482-13 van De Kuifleeuwerik met vermelding "ledenavond" en dit vóór 4 januari.

Meer info

Vergeet niet om voor alle activiteiten telkens picknick, drank en veldgidsen mee te brengen.

Legende:

Activiteit voor het hele gezin

Wandeling

Mogelijkheid tot kosten-delend vervoer

Voor alle activiteiten van De Kuifleeuwerik kan je terecht bij Roger Huysmans, tel. 03-324.88.05 of gsm 0485-92.58.53

Koude neuzenwandelingen in Schoten: warm aanbevolen!

Ontspannen genieten van de winterse natuur. Dat kan zonder twijfel in Schoten. Natuurpunt organiseert er twee winterse natuurwandelingen in haar natuurgebieden 't Asbroek en Het Wijtschot. Warm aanbevolen! Op zondag 18 januari gaan we op verkenning in 't Asbroek. Afspraak om 14 u aan de ingang

van het natuurgebied in de Asbroeklaan te Schoten. Einde voorzien rond 16 u. Laarzen of stevig schoeisel gewenst. Zondag 1 februari is dé afspraak voor een winterse ontdekking van Het Wijtschot. Afspraak om 10 u op de parking aan de Vier Notelaars, Wijtschotbaan te Schoten. Einde voorzien rond 12 u.

Druk wintervogelverkeer in De Kuifeend

De Kuifeend heeft al een decennialange reputatie als één van de belangrijkste vogelgebieden in Vlaanderen en zoals je elders in dit nummer kan lezen, wordt het natuurgebied alleen maar beter! Ook deze winter verwachten we druk vliegverkeer van vele duizenden vogels: krakeenden, kuifeenden, nonnetjes, aalscholvers, futen, etc. Dankzij een nieuwe vogelkijkhut

kan je de wintervogels nu van nabij observeren! Daarvoor organiseren we vijf speciale vogelkijkdagen op zondagen 21 december, 18 januari, 25 januari, 8 februari en 22 maart. Afspraak telkens om 9.30 u aan het Natuur.huis in Ekeren (Steenstraat 25), vanwaar we ons carpoolend verplaatsen naar De Kuifeend. Warme kledij en een verrekijker zijn aanbevolen.

Geschenkenbeurs Oxfam-Wereldwinkel Stabroek

Ook dit jaar neemt Natuurpunt deel aan de geschenkenbeurs in Stabroek, een organisatie van de gemeente Stabroek en Oxfam-Wereldwinkel. Een ideale kans om kennis te maken met eerlijke en ecologische geschenken!

Bezoekers kunnen er ook genieten in het wereldcafé van een drankje en een hapje. Trefpunt op zaterdag 6 december van 11 u tot 21 u en op zondag 7 december van 10 u tot 17 u in zaal Moorland in Stabroek.

Cursus digitale fotobewerking voor beginners

Steeds meer mensen ontdekken het plezier van digitale natuurfotografie. Op excursies, tijdens reizen worden vaak honderden tot duizenden foto's genomen. Uiteraard zijn niet alle foto's even goed. Toch kan je ook daaraan iets doen. Natuurpunt organiseert daarom een cursus digitale fotobewerking voor beginners. Op het programma staat o.m. hoe verscherpen, vervagen, verlichten, vergroten, verkleinen met

Photofiltre en hoe je foto's snel kan bekijken en verwijderen, opslaan, hernoemen, klaarmaken om uit te printen of scheve foto's recht kan zetten met Faststone. Afspraak op woensdagen 4 en 11 maart. Trefpunt telkens om 20 u in het Natuur.huis, Steenstraat 25 in Ekeren. De cursus is exclusief en gratis voor Natuurpunt-leden. Inschrijven is wel noodzakelijk. Dat kan je door contact op te nemen met het Natuur.huis.

Cursus 'uilen zijn geen uilen'

Tijdens de cursus wordt de boeiende wereld van de nachtroofvogels bekeken. Daarbij geven we in de theoretische lessen aandacht aan de verschillende uilensoorten die in Vlaanderen voorkomen. Er wordt gewerkt rond de determinatie van soorten, hun ecologie, hun aanpassingen aan het nachtleven, de rol van de uil in het determineren van zoogdierensoorten (braakballenonderzoek) en het voorkomen van de soorten in Vlaanderen. De theorie wordt dan omgezet in praktijk door een avondwandeling in een uilenrijk gebied, en in een dagbezoek aan het vogelopvangcentrum van Zundert (Nederland) op nog later te bepalen data. De theorielessen vinden plaats op donderdagen 12 februari en 26 februari, telkens van 19.30 u tot 22.30 u. De praktijkavond braakballenonderzoek gaat door op dinsdag 10 maart van 19.30 u tot 22.30 u. Trefpunt: Kinderboerderij Mikerf, Miksebaan in Brasschaat. De cursusprijs bedraagt € 15. Inschrijven is noodzakelijk. Dat kan je door overschrijving van het bedrag op rekening 220-0340573-42 van Natuurpunt Antwerpen Noord en een melding van je inschrijving aan het Natuur.huis in Ekeren (zie kader op p. 23).

Op ontdekking in de Scheldeschorren

Kon je er niet bij zijn op onze speciale Schorrenborrelwandeling (zie p. 23)? Geen nood! Ook op zondagen 1 februari en 1 maart kan u met ons mee in de schorren wandelen en de bijzondere natuur aan de andere kant van de dijk ontdekken. Trefpunt om 9.30 u aan het Schorren.huis, dit bevindt zich tegenover ingang 6 van BASF aan de Scheldelaan. Laarzen en kledij die tegen modder kan, zijn noodzakelijk.

Kroniek van een jong vogelopvangcentrum

Tekst: Frie Van Gils, Foto's: Lieve Gysen

Vóór december 2005 bestond er in de Noord-Antwerpse regio geen

opvangmogelijkheid voor zieke of gekwetste vogels en wilde dieren. Daarom werd op 1 januari 2006 het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren Brasschaat opgericht.

Duizendpoten

Initiatiefnemer Marcel Peeters stuurt het opvangcentrum met een niet-meetbaar enthousiasme. Naast de dagelijkse en heel dikwijls ook nachtelijke dierenverzorging, de bouw van nieuwe dierenverblijven en nestkasten, het administratief werk, het ophalen van roofvogels en grotere wilde zoogdieren vindt Marcel ook nog tijd voor infomomenten en scholenbezoeken.

Wanneer bezorgde mensen een dierenpatiënt binnenbrengen, worden ze onthaald en geïnformeerd door Simone. Zij

De dierenarts verzorgt een gewonde ree.

beantwoordt ook de vele telefoontjes die het VOC elke dag bereiken. Als je weet dat het opvangcentrum aan hun woning verbonden is, dan is het overduidelijk dat naast Marcel, Simone de tweede steunpijler van het VOC is.

Vanaf zijn oprichting mag VOC-Brasschaat altijd beroep doen op de deskundige hulp van dierenarts dr. Sven Franck. Hij staat het opvangcentrum met raad en daad bij.

Omdat het uitbouwen van een opvangcentrum bergen werk met zich meebrengt, kan Marcel rekenen op een team van vele vrijwillige medewerkers. Deze mensen, allen met een passie voor dieren, engageren zich om hier elke week een aantal uren te werken. De vrijwilligers krijgen een opleiding van Marcel en worden aangespoord om cursussen te volgen. Zo volgden een aantal onder hen een scholing in VOC-Oostende voor de behandeling en revalidatie van olieslachtoffers. De meeste medewerkers nemen, samen met Marcel, de verzorging en de voeding van de dieren op zich.

Bezieler Marcel Peeters (staand) en een schare vrijwilligers houden het opvangcentrum recht.

Ook het schoonmaken van etensbakken, drinkschalen en hokken behoort tot hun verantwoordelijkheid. Anderen zetten letterlijk hun schouders onder de bouw- en herstellingswerken van de dierenverblijven of brengen heel wat tijd door voor de computer om de mensen te informeren die een dier hebben binnengebracht.

De Snaveltjeskrant, een tijdschriftje dat het wel en wee van VOC-Brasschaat vertelt, wordt door medewerkers geschreven en met een stevige ruggensteun van Natuurpunt gepubliceerd.

Dieren op nummer één

Het is door en vóór de dieren dat VOC-Brasschaat bestaat. Dat de

Een jonge kerkuil.

De baby-eekhoorns moeten om de 3 uur gevoederd worden.

noodzaak in de Antwerpse regio reëel was, bewijzen de cijfers. Tijdens het eerste werkjaar werden 793 dieren opgevangen en verzorgd. In 2007 kwamen 1.030 hulpbehoevende dieren hier terecht en op 1 oktober 2008 stonden er al 914 opnames geregistreerd.

Elke dag een ander verhaal

Elke nieuwe lente lijkt de opvangruimte een kraamafdeling voor uit het nest gevallen pluimgewichten. Hun wijd opengesperde bekjes en luidruchtig gebedel zorgen ervoor dat alle medewerkers de handen vol hebben.

Een felle voorjaarsstorm bezorgt een reiger een gebroken poot en een hevige najaarsstorm doet een alk en een jan-van-gent in Brasschaat aanwaaien.

Een voorbijrijdende trein doodt moeder wilde eend, de twaalf kleintjes worden door wachtende passagiers gered en naar het VOC gebracht.

Egels, reeën, uilen, vossen, ... zijn een makkelijke prooi voor het

drukke verkeer op onze wegen. Hun kwetsuren vereisen langdurige intensieve zorgen en dikwijls een chirurgische ingreep.

Bij een sperwer die vergif heeft gegeten, staan we machteloos, euthanasie is de enige oplossing.

Moederloze eekhoorns en dakloze egels, die dag en nacht om de drie uur gevoederd moeten worden, bezorgen Marcel en Simone slapeloze nachten met bijbehorende kleine oogjes.

Dit baby-egeltje is ongeveer één week oud.

De Antwerpse haven signaleert een met olie besmeurde zwaan en op de Antwerpse politietoren ontdekt men een ondervoede slechtvalk.

Een warme juli 2006 veroorzaakt botulisme bij water- en waadvogels.

In Kalmthout wordt een gekwetste boomarter door de politie opgehaald en er zwemt een reebok in de Wijnegemse sluis.

Voor de dieren die lang in de opvang moeten blijven, knutselen we aan kooiverrijking in de vorm van klimtouwen, schuilplaatsen, opgevulde dennenappels, doorboorde boomstammen, ... Dit voorkomt stereotiep gedrag en eventuele agressie bij de dieren.

En dan is het zover. Vandaag is dé dag! Na een herstelperiode in het opvangcentrum kunnen we de meeste dieren opnieuw in de natuur uitzetten. "Vlieg, zwem, ren, klim, spring, ... leef en kleur opnieuw onze wereld. Wij hopen dat we jou de best mogelijke tweede start hebben kunnen geven."

Hieronder vind je een chronologisch overzicht van onze activiteiten. De praktische informatie staat bij elke activiteit vermeld tenzij er elders in dit blad meer aandacht aan wordt besteed.

Meer informatie kan je ook bekomen in ons Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55 of e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be. Voor de meest actuele informatie kan je ook op onze websites terecht: www.antwerpennoord.be en www.scheldeschorren.be.

De meeste activiteiten zijn gratis voor leden (tenzij anders vermeld). Niet-leden betalen € 1 voor activiteiten in onze natuurgebieden. Vergeet dus niet je lidkaart mee te nemen. Veel plezier.

december

- don 4 9 u, Brecht, werkdag De Kooldries, zie p. 22
- zat 6 11 u tot 21 u, Stabroek, Oxfam Wereldwinkelbeurs, zie p. 25
- zon 7 10 u tot 17 u, Stabroek, Oxfam Wereldwinkelbeurs, zie p. 25
- zon 7 9.30 u, Antwerpen – Zandvliet, wandeling wintergasten op het Groot Buitenschoor, zie p. 25
- don 11 20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur, Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren. Vraag de agenda op in het Natuur.huis.
- zon 14 8 u, daguitstap naar de Vlaamse kust, zie vorig nummer
- zon 21 9.30 u, Antwerpen – Oorderen, vogelkijkdag in De Kuifeend, zie p. 25
- zon 21 13.30 u, Brasschaat, 7de winterwendewandeling, Groot Schietveld, zie p. 32

januari

- zat 3 9.30 u, Antwerpen – Schoonbroek, werkdag Ekers Moeras, zie p. 22

- zon 4 9.30 u, Antwerpen – Zandvliet, schorrenborrelwandeling Groot Buitenschoor, zie p. 23
- zat 10 9.30 u, Antwerpen – Ekeren, wilgen knotten, zie p. 22
- zat 17 9.30 u, Antwerpen – Schoonbroek, werkdag Ekers Moeras, zie p. 22
- zat 17 9.30 u, Schoten, familiewerkdag in 't Asbroek, zie p. 22
- zat 17 10 u, Brasschaat, Dag van de Pad, zie p. 23
- zon 18 9.30 u, Antwerpen – Oorderen, vogelexcursie naar De Kuifeend, zie p. 24 en 25
- zon 18 14 u, Schoten, winterwandeling 't Asbroek, zie p. 25
- don 22 20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur, Natuur.huis, zie don 11 december
- zat 24 9 u, Brecht, werkdag De Kooldries, zie p. 22
- zat 24 9.30 u, Antwerpen – Ekeren, wilgen knotten, zie p. 22
- zat 24 13 u, Schoten, fototentoonstelling Fauna Flora Fotoclub Schoten, zie p. 23

- zon 25 8 u, uitstap naar Zeeland en Schouwen Duiveland, zie p. 24
- zon 25 9.30 u, Antwerpen – Oorderen, wandeling De Kuifeend, zie p. 25
- zon 25 13 u, Schoten, fototentoonstelling Fauna Flora Fotoclub Schoten, zie p. 23
- zat 31 9 u, Antwerpen – Oorderen, werkdag Kuifeend – Grote Kreek, zie p. 22

februari

- zon 1 9.30 u, Antwerpen – Zandvliet, schorrenwandeling, zie p. 25
- zon 1 10 u, Schoten, winterwandeling Het Wijtschot, zie p. 25
- zon 1 14 u, Stabroek – Putte, glühweinwandeling Ravenhof, zie p. 23
- zat 7 8 u, uitstap naar Strijen en Tiengemeten, zie p. 24
- zat 7 9.30 u, Antwerpen – Schoonbroek, werkdag Bospolder, zie p. 22
- zat 7 heel de dag, telweekend Voeren en Beloeren, zie p. 19

- zon 8 heel de dag, telweekend
Voeren en Beloeren, zie
p. 19
- zon 8 9.30 u, Antwerpen –
Oorderen, wandeling De
Kuifeend, zie p. 25
- don 12 19.30 u, Brasschaat,
cursus uilen, zie p. 25
- zon 15 14 u, Antwerpen –
Schoonbroek,
Bospolderborrelwandeling,
zie p. 23
- zat 21 9.30 u, Antwerpen –
Zandvliet, werkdag Ruige
Heide, zie p. 22
- zon 22 13.30 u, Antwerpen –
Schoonbroek, wandeling
Bospolder en Grote Put,
zie p. 24
- don 26 9.30 u, Brasschaat, cursus
uilen, zie p. 25
- don 26 20 u, Antwerpen –
Ekeren, Raad van Bestuur,
Natuur.huis, zie don 11
december
- zat 28 19.30 u, Brecht, sterren-
en landschapswandeling
De Kooldries en Brechtse
Heide, in samenwerking
met Asterion, Trefpunt :
Chalet ingang De
Kooldries langs de
Vaartdijk in Brecht

maart

- zon 1 9.30 u, Antwerpen –
Zandvliet, wandeling
Groot Buitenschoor, zie
p. 25
- woe 4 20 u, Antwerpen –
Ekeren, cursus digitale
fotobewerking, zie p. 25
- vrij 6 20 u, Merksem,
Algemene
ledenvergadering
Natuurpunt Antwerpen
Noord, zie p. 8
- zat 7 9.30 u, Kapellen, werkdag
Het Rood, ingang centrale
dreef, Streepstraat
- din 10 19.30 u, Brasschaat,
cursus uilen, praktijk
braakballenonderzoek, zie
p. 25
- woe 11 20 u, Antwerpen –
Ekeren, cursus digitale
fotobewerking, zie p. 25
- zat 14 17 u, Schoten, ledenavond
De Kuifleeuwewik, zie
p. 24
- zat 21 9 u, Brecht, werkdag De
Kooldries, zie p. 22
- zat 21 9.30 u, Kapellen, werkdag
Het Rood, ingang centrale
dreef, Streepstraat
- zat 21 14.30 u, Kapellen,
wandeling Het Rood,
hoek Biartlei –
Streepstraat
- zon 22 9.30 u, Antwerpen –
Oorderen, wandeling De
Kuifeend, zie p. 25
- don 26 20 u, Antwerpen –
Ekeren, Raad van Bestuur,
Natuur.huis, zie don 11
december

Kite Petrel, de nieuwe verrekijker van Natuurpunt

Ze staan er voor in de rij!

10% korting voor leden van natuurpunt
Niet-ledenprijs: 395 euro (incl. BTW)

Bij aankoop van een Kite-verrekijker of -telescoop

1 gratis loupe Kite Triplet (waarde € 32)
Actie geldig tot 31/12/2008

Verkooppunten:
Natuurpunt winkel Antwerpen-Noord
Steenstraat 25 • 2180 Ekeren
03-541 58 25
antwerpennoord@natuurpunt.be
Natuurpunt-optiekshop
Pieter De Conincklaan 108
8200 Brugge • 050-31 50 01
son@deputter.com
www.natuurpunt.be/winkel

POLDERSE ZAADHANDEL

Alles voor uw tuin en dier

Openingsuren:

maandag tot vrijdag: 08.30 – 12.00 h.
13.30 – 18.00 h.
zaterdag doorlopend van: 08.30 – 17.00 h.

Ettenhoven 113 - 2940 Stabroek
Tel 03/568.72.46 – Fax 03/568.16.52

Colofon

Natuur.huis, Natuur.documentatiecentrum en Natuur.winkel

Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55

e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be

website: www.antwerpennoord.be

Van maandag tot en met vrijdag open van 10 tot 17 u.

BTW-nummer: BE 0429 415 832.

Contactpersonen

Bospolder: Stefan Versweyveld (03-645.94.10)

De Kooldries: Rudi Bosschaerts (03-636.38.62)

De Kuifeend/Grote Kreek: Ludo Benoy (03-825.45.59)

Ekers Moeras: Willy Ibens (03-651.99.59)

Fort van Brasschaat: Filip Borms (0473-91.90.51) en Willy Ibens (03-651.99.59)

Galgeschoor/Groot Buitenschoor: Eddy Rottiers (03-775.00.22), Koen Vanagtmael (03-541.60.04) en Frank Wagemans (03-651.44.67)

Het Rood: Paul Osterrieth (03-237.08.11) en Johan Vandewalle (0497-44.67.66)

Het Wijtschot: Leo Claessens (03-646.94.81) en Rafaël Delaet (03-658.92.24)

Hoekse Beemden: Freddy Heye (03-636.00.41)

Huzarenberg: Harry Van der Horst (03-568.15.68)

Oude Landen: Willy Ibens (03-651.99.59), Guy Leys (03-569.00.38) en Fons Vervoort (03-647.18.70)

Ruige Heide: Guy Leys (03-569.00.38)

Schans van Smoutakker: André D'Hoine (tel. 03-664.02.42)

't Asbroek: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Beleid: Johan Vandewalle (0497-44.67.66)

Werking Kerkuilen: Fons Vervoort (03-647.18.70)

Werking Kuifleeuwierik: Roger Huysmans (03-324.88.05)

Werking Natuur- en Milieueducatie: Annie De Koninck (03-664.92.36)

Werking Vleermuizen: Filip Borms (0473-91.90.51)

Werking Vogels: Bram Vogels (0496-44.77.93)

Werking Berendrecht, Zandvliet en Lillo: Guy Leys (03-569.00.38)

Werking Brasschaat: Johan Neegers (03-653.22.03)

Werking Brecht: Freddy Heye (03-636.00.41)

Werking Ekeren: Rit Van Damme (03-248.12.65)

Werking Kapellen: Marie-Paule Schelfout (03-665.11.01)

Werking Schoten: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Stabroek: Harry Van der Horst (03-568.15.78)

Werking Wuustwezel: Marc Vanbrabant (03-669.88.07)

Natuurpunt Antwerpen Noord is een regionale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Dat betekent deel uitmaken van een grote vereniging met meer dan 78.000 gezinnen die in Vlaanderen meer dan 16.600 ha natuurgebied beheert.

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 20. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je huidige lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel **Natuur.blad** als **Natuur.ruimte**. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 5 een abonnement op **Natuur.ruimte** nemen. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren Brasschaat vzw

Floris Verbraekenlei 32

2930 Brasschaat

tel. 0473-48.48.97

e-mail: peeters.m@skynet.be

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 30 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten op 293-0212075-88 met vermelding 'project 3797 Antwerpen Noord' of 'project 3776 VOC Brasschaat' voor het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren Brasschaat.

Natuur.ruimte is het ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Noord.

Werken mee aan dit

nummer: Ludo Benoy, Iris Buermans, Rafaël Delaet, Ilse De Schutter, Hubert Michiels, Mart Pauwels, Kathleen Quick, Peter Symens, Koen Vanagtmael, Johan Vandewalle, Frie Van Gils, Sofie & Stefan Versweyveld, Bram Vogels.

Illustraties en foto's:

Patrick Beirens, Billy, Rafaël Delaet, Fauna Flora Fotoclub Schoten (FFFS), Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen, Frank Gooossens, Lieve Gysen, Jan Helsen, Willy Ibens, Greta Jacobs, Robert Jooris, Marijke Kloek, Koen Vanagtmael, Hug Van Beeck, Johan Vandewalle, Walter Van Ginhoven, François Van Nerum, Pascale Vantieghem, Jonny Verheyden, Stefan Versweyveld.

Foto voorpagina: Het groot dooiermos is een mooi korstmos. Foto: Rafaël Delaet, FFFS.

Foto achterpagina: Kom jij ook naar de winterwendwandeling? Foto: Rafaël Delaet.

Oplage: 4.400 exemplaren

Natuurvoedingswinkel De Groene wijzer

Joris Crikemans en Maria Verbraeken
Molenweg 18 te Brasschaat Mariaburg

**Gespecialiseerd in
biologische voedingswaren**

**STERK MET BIOLOGISCHE
SAPPEN & WIJNEN**

Tel 03 664 73 85 Fax 03 605 18 92 Open: Di-Vr 8u tot 18u za 9u tot 17u
zondag en maandag gesloten

www.degroenewijzer.be

Polderbier

Je kan nog steeds ons **Polderbier** verkrijgen in de Natuur.winkel. Een flesje kost € 1,10, een bak Polder is verkrijgbaar aan € 24,50. Ideaal voor de feestdagen is ook onze geschenkverpakking (een houten bakje met vier flesjes en een glas), te koop aan € 10,40. Alle prijzen zijn inclusief statiegeld.

Omdat we het beste voor hebben met de natuur... én met u !

Het zagen van haardhout, het in vorm houden of vellen van bomen...wie aan natuuronderhoud doet, kan niet zonder een goede kettingzaag. Niet toevallig kiezen kenners daarom voor Stihl. Deze kettingzagen zijn immers uitgerust met een fijn staaltje toptechniek, waardoor het zagen van takken en stammen een koud kunstje wordt. Als vakhandel in tuinmachines weten we goed waarom we zowel onze particuliere als professionele klanten kettingzagen van Stihl aanbevelen. Want ook u, als natuurliefhebber, verdient voor ons alleen het beste.

MOTOR LAND EYCKERMAN
Kapelsesteenweg 127 • 2180 Ekeren
Tel. 03 646 22 88 • info@eyckerman.be

MOTOR LAND VERBEKE
Deinsesteenweg 59 • 9031 Drongen
Tel. 0499 20 20 20 • Fax 03 645 22 88

Meer tuinmachines ?
Surf dan naar www.eyckerman.be of www.motorlandverbeke.be

Winterwendewandeling rond het Groot Schietveld – 21 december

Voor de zevende editie van onze traditionele winterwendewandeling bezoeken we een deel van Brasschaat dat wel bekend, maar slechts weinig betreden is: het Groot Schietveld van Brasschaat. Naast de schietstanden en de tankpistes is daar immers nog heel wat natuurschoon te rapen. Zoals gewoonlijk komen ook heel wat actuele thema's aan bod, zoals de hernieuwde militaire activiteiten op het Schietveld, het DANA-project van Defensie en het Agentschap voor Natuur en Bos, de problematiek van de gierzwaluwen en de nieuwe KMO-zone.

En naar aloude traditie vieren we midwinter met een warm of koud drankje voor alle deelnemers, waarbij we ook telkens trachten de winterwende en het belang ervan voor de natuur en de mens te verklaren.

De wandeling vindt plaats op zondag 21 december. Trefpunt om 13.30 u aan de parking van de schietstand aan de Brechtsebaan (op 300 m van het kruispunt met de Sint-Jobsesteenweg). Het einde is voorzien rond 17 u. Bij vochtig weer zijn stevige wandelschoenen of laarzen aangeraden. Deelname is gratis, iedereen van harte welkom!

Inlichtingen: Natuur.huis, tel. 03-541.58.25 of Johan Neegers, tel. 03-653.22.03 (na de werkuren), of op www.antwerpennoord.be.